

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

DARÁNYI IGNÁC TERV

„Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap: a vidéki területekbe beruházó Európa”

A Domaházi Hangony-patak völgye (HUBN20021) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 fenntartási terve

**Eger
2014**

Ügyfél:

Bükk Nemzeti Park Igazgatóság
(Eger)

Partner:

Bioaqua Pro Kft.
(Debrecen)

Felelős tervező:

Schmotzer András
Bartha Csaba

Közreműködő szakértők:

dr. Juhász Péter
Kalmár Zsuzsanna
dr. Kiss Béla
Korompai Tamás
Mező Hedvig
Sulyok József
Varga András

Térképeket készítette:

StrateGIS Kft.
(Debrecen)

Fényképet készítette:

Bartha Csaba

Tartalomjegyzék

1.A terület azonosító adatai.....	1
1.1.Név.....	1
1.2.Azonosító kód.....	1
1.3.Kiterjedés.....	1
1.4.A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek.....	1
1.4.1.Jelölő élőhelyek.....	1
1.4.2.Jelölő fajok.....	1
1.5.Érintett települések.....	1
1.6.Egyéb védettségi kategóriák.....	1
1.7.Tervezési és egyéb előírások.....	2
1.7.1.Természetvédelmi kezelési terv.....	2
1.7.2.Településrendezési eszközök.....	2
1.7.3.Körzeti erdőtervek és üzemtervek.....	3
1.7.4.Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek.....	3
1.7.5.Halgazdálkodási tervek.....	3
1.7.6.Vízgyűjtő-gazdálkodási terv.....	3
1.7.7.Egyéb tervek.....	3
2.Veszélyeztető tényezők.....	4
3.Kezelési feladatok meghatározása.....	7
3.1.Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése.....	7
3.1.1.Fő célkitűzések.....	7
3.1.2.További célok.....	8
3.2.Kezelési javaslatok.....	8
3.2.1.Élőhelyek kezelése.....	9
3.2.2.Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés.....	31
3.2.3.Fajvédelmi intézkedések.....	31
3.2.4.Kutatás, monitorozás.....	31
3.2.5.Mellékletek.....	33
3.3.A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében.....	37
3.3.1.Agrártámogatások.....	37
3.3.2.Pályázatok.....	39
3.3.3.Egyéb.....	39
3.4.A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	39
3.4.1.Felhasznált kommunikációs eszközök.....	39
3.4.2.A kommunikáció címzettjei.....	40
3.4.3.Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel.....	41
4.Térképek.....	41
5.Fotódokumentáció.....	49

Bevezetés

A Natura 2000 területek az európai, közösségi jelentőségű ritka és veszélyeztetett fajok, illetve élőhelyeik hálózata. Kijelölésük célja a fajok és élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fejlesztése, illetve – szükség esetén – helyreállítása. A védelem céljait az Európai Unió két irányelvben határozta meg, amelyekben egyben kötelezi a tagországokat a Natura 2000 hálózat lehatárolására. Hazánk 2004-es csatlakozásakor a Natura 2000 területek már kijelölésre kerültek, mely kismértékben bővült 2008-ban, 2011-ben és 2012-ben. Hazánkban összesen 525 Natura 2000 területet jelöltek ki közel 2 millió hektár kiterjedésben. Ezzel hazánk a pannon biogeográfiai régió tagjaként jelentős mértékben járul hozzá Európa természeti értékeinek közösségi megőrzéséhez.

A hazai Natura 2000 területek kijelölését és az erre vonatkozó szabályokat a 275/2004.(X.8.) Kormány rendelet határozza meg, a területek helyrajzi szám szintű kihirdetése pedig a 14/2010. (V.11.) KvVM rendeletben történt meg.

Az irányelvek céljainak teljesítése érdekében a tagállamok a Natura 2000 területekre fenntartási terveket készíthetnek. Ezekben többek között rögzítik a természetvédelmi célkitűzéseket és a területhasználókkal együtt kialakított kezelési előírásokat javaslatok formájában. Ezek alapját képezhetik az egyes területeken igényelhető agrár-környezetgazdálkodási kifizetéseknek, amelyek az aktuális agrár-környezetgazdálkodási jogszabályokban jelennek meg. A fenntartási terv jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg. Más jogszabályban foglalt ágazati tervekhez (pl. körzeti erdőtervezés, vízgazdálkodási tervek) képest kötelezettségeket nem írhat elő, ugyanakkor nagyban segítheti a Natura 2000 területeken folytatott gazdálkodás – Natura 2000 kívánalmainak – értelmezését, alkalmazását mind a gazdálkodók (földtulajdonosok), mind pedig a kezelők, hatóságok irányába. Ezáltal inkább stratégiai dokumentációnak tekinthető, mely a területek kezelőit, tulajdonosait, valamint az érintett hatóságokat tájékoztatja a természetvédelmi irányelvekről.

Jelen Natura 2000 fenntartási terv a Darányi Ignác Terv keretében, az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 területek fenntartási terveinek készítéséhez nyújtandó támogatás igénybevételének részletes szabályairól szóló 43/2012. (V. 23.) VM rendelet alapján készült.

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

DARÁNYI IGNÁC TERV

„Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap: a vidéki területekbe beruházó Európa”

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve és típusa:	Domaházai Hangony-patak völgye kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület
-----------------------------------	---

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUBN20021
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	1171,03 ha
--------------------------------	------------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

- 6210 - Meszes alapközetű féltértermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*)
- 91G0* - Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraeával* és *Carpinus betulusszal*
- 91M0 - Pannon cseres-tölgyesek

1.4.2. Jelölő fajok

- Magyar tavaszi fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*)
- Harántfogú törpecsiga (*Vertigo angustior*)
- Hasas törpecsiga (*Vertigo moulinsiana*)

(* -val jelölve a kiemelt jelentőségű közösségi faj / élőhely)

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földterületekről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendelet tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi szám számokra is kiterjed.

Település	Megye	Érintett terület (ha)	Település területének érintettsége (%)
Domaháza	Borsod-Abaúj-Zemplén	1077,86 ha	37,39
Hangony	Borsod-Abaúj-Zemplén	157,72 ha	4,03
Kissikátor	Borsod-Abaúj-Zemplén	11,45 ha	1,1

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

Típus	Kód	Név	Kiterjedés	Védetté nyilvánító jogszabály száma
ex lege védett láp	-	Son-toroki láprét, Domaháza	7,85 ha	1996. LIII. törvény a természet védelméről 8005/2001. (MK 156.)

Típus	Kód	Név	Kiterjedés	Védetté nyilvánító jogszabály száma
				KöM tájékoztató A vidékfejlesztési miniszter közleménye az ex lege lápi és szikes tavi védelességgel érintett területekről (Videkfejlesztési értesítő 2012/I. sz.)
ex lege védett láp	-	Tó-völgye-pataki láp, Domaháza	2,29 ha	1996. LIII. törvény a természet védelméről 8005/2001. (MK 156.) KöM tájékoztató A vidékfejlesztési miniszter közleménye az ex lege lápi és szikes tavi védelességgel érintett területekről (Videkfejlesztési értesítő 2012/I. sz.)
ex lege védett láp	-	Hangony-völgyi forrásláp, Hangony	3,87 ha	1996. LIII. törvény a természet védelméről 8005/2001. (MK 156.) KöM tájékoztató A vidékfejlesztési miniszter közleménye az ex lege lápi és szikes tavi védelességgel érintett területekről (Videkfejlesztési értesítő 2012/I. sz.)
országos ökológiai hálózat	-	magterület	1171,03 ha	2003. évi XXVI. törvény az Országos Területrendezési Tervről (továbbiakban: OTvT)

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

A tervezési területre vonatkozó természetvédelmi kezelési terv nem készült.

1.7.2. Településrendezési eszközök

- Megyei területrendezési tervek:
 - Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Önkormányzat 10/2009 (V.5.) számú rendelete a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területrendezési Terv szabályzatáról
- Településrendezési tervek:
 - Domaháza Község Képviselő-testületének 14/2005. (V. 25.) sz. önkormányzati rendelete Domaháza község Helyi Építési Szabályzatáról és Szabályozási Tervéről
 - Domaháza Község Képviselő-testületének 47/2005. (V. 25.) sz. önkormányzati határozata Domaháza településszerkezeti tervéről és a településszerkezeti terv leírásáról

- Hangony Község Képviselő-testületének 11/2002.(VI.25.) sz. önkormányzati rendelete Hangony község Helyi Építési Szabályzatáról
- Hangony Község Képviselő-testületének 17/2013.(XII.17.) sz. önkormányzati rendelete Hangony község Helyi Építési Szabályzatáról és Szabályozási Tervéről szóló 11/2002. (VI.25.) önkormányzati rendelet módosításáról
- Kissikátor Község Képviselő-testületének 4/2009. (III. 27.) sz. önkormányzati rendelete Kissikátor község Helyi Építési Szabályzatáról és Szabályozási Tervéről szóló 1/2003. (I. 13.) sz. önkormányzati rendeletének módosításáról

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

A tervezési terület a Heves Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatóság illetékességi területén található, az arlói és ózdi körzet összevonásával keletkezett Nyugat-Borsodi erdőtervezési körzetbe tartozik.

Az ózdi és arlói körzet összevonásával keletkezett Nyugat-Borsodi Erdőtervezési Körzet erdőterve 2005. január 1. és 2014. december 31. között hatályos (a tervezés során érintett ózdi körzet törzskönyvi száma: 17/2005. forrás:

(https://www.nebih.gov.hu/szakteruletek/szakteruletek/erdeszeti_igazgatosag/erdeszet_szakterulete_k/erdotervezes/korz_erd)

1.7.4. Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

A terület az Északi-középhegységi nagyvadas vadgazdálkodási táj Mátra-Bükk-Csereháti vadgazdálkodási körzetébe tartozik (II./2.)

Mátra-bükk-csereháti vadgazdálkodási körzet vadgazdálkodási terve 2017-ig érvényes. Az érintett vadgazdálkodási egység – a 650110 sz. Hangonyi Zöldmező Vadásztársaság (Ózd) – (http://www.vmi.szie.hu/adattar/pdf/korz_ff.pdf alapján) vadgazdálkodási üzemterve egy éves időtartamú, a jelenlegi 2017.02.28-ig érvényes. Az üzemtervet jóváhagyó határozat száma: 14.4/311-63762-1/2008.

1.7.5. Halgazdálkodási tervek

A tervezési területen nincs nyilvántartott halgazdálkodási vízterület.

1.7.6. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

A tervezési terület a 2-6. azonosítóval rendelkező „Sajó a Bódvával” tervezési egységhez tartozik (Vízügyi és Környezetvédelmi Központi Igazgatóság, 2010. április). A tervdokumentáció letölthető az alábbi linkről: http://www.vizeink.hu/files3/2_6_Sajo_a_Bodvaval_VGT.pdf

1.7.7. Egyéb tervek

A tervezési területen egy új közúti határátkelő megvalósíthatósági terve készült el Domaházánál (KÖZOP-3.5.0-09-11-2011-0010 pályázat keretében). A határmetszési szakaszok feltárása fő célja a határátlépési lehetőségek sűrítése. (<http://www.3k.gov.hu/index.php/koezop-hoz-illeszked-projektek-hatarmetszesi-szakaszainak-megvalosithatosagi-tanulmany-szint-feltarasa-azok-halozati-hatasainak-vizsgalata-a-magyar-szlovak-hatarszakaszon.html>)

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02	művelési mód változása	M	30	meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (6210) – a domboldalak és völgytalpak helyenként teljesen kezeletlenek, itt a kezelés (legeltetés, legelőtisztítás, kaszálás) hiányában a spontán szukcesszió előrehaladott. Máshol a túllegeltetés okoz vagy okozhat ugyanezen élőhelyeket és fajokat érintően negatív változást (degradáció, egyedszám csökkenés). Egyes esetekben az évtizedek óta felhagyott szántók már regenerálódtak, itt a létrejött gyepek szántóvá történő visszaalakítása jelenthet problémát.
A03.03	kaszálás felhagyása/hiánya	H	30	meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (6210) – a kaszálás megszűntével a spontán szukcesszió megindult, az élőhelyek átalakulása sokszor természetvédelmi szempontból negatív változást (degradációt, értékes fajok egyedszám csökkenését) okoz.
A04.01	intenzív legeltetés	M	10	meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (6210) ill. harántfogú törpecsiga, hasas törpecsiga – a Répás- és a Felső-völgyben helyenként a túllegeltetés okoz vagy okozhat degradációt, egyedszám csökkenést, eróziót.
A04.03	pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya	M	30	meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (6210) – az élőhelyek és fajok hosszú távú fennmaradását a kezelés biztosítja. A legeltetés elmaradásával megkezdődik, felgyorsul a szukcesszió, az élőhelyek átalakulása. Hosszú távon beerdősül a terület. Sajnos ma a tervezési területen ez a jellemző.
B02	erdőgazdálkodás	H	15	meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (6210), pannon gyertyános-tölgyesek (91G0), pannon cseres-tölgyesek (91M0) ill. magyar tavaszi fésűsbagoly, harántfogú törpecsiga, hasas törpecsiga – a nem megfelelő gazdálkodás (erdőfelújítás, nevelővágás, véghasználatok, holt fa hiánya) erdőszerkezet változást, élőhely átalakulást, degradációt (erózió, gyomok, inváziós növények megjelenése), fajok egyedszám

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				csökkenését eredményezi.
F03.01.01	vadak károkozása (túltartott vadállomány)	M	15	féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (6210), pannon gyertyános-tölgyesek (91G0), pannon cseres-tölgyesek (91M0) – a nagyvad állomány túrásával, taposásával, rágásával ma még csak közepes mértékű veszélyt jelent, de a tendenciát látva, jövőbeni további növekedése élőhely degradációt (gyomok, inváziós növények), fajok egyedszám csökkenését eredményezi.
G01.03	motoros járművel végzett tevékenység	L	5	meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (6210) – a ma még elhanyagolható mértékű crossmotorozás jövőbeni növekedése élőhely degradációt (gyomok, inváziós növények megjelenése), fajok egyedszám csökkenését eredményezi.
H01	felszíni vizek szennyezése	M	5	harántfogú törpecsiga, hasas törpecsiga – akut problémákat (mérgezés) okozhat, illetve szukcessziós, degradációs hatást válthat ki (eutrofizáció – kémikáliák, műtrágyák miatt).
H02	talajvízszennyezés	L	5	harántfogú törpecsiga, hasas törpecsiga – akut problémákat (mérgezés) okozhat, illetve szukcessziós, degradációs hatást válthat ki (eutrofizáció – kémikáliák, műtrágyák miatt).
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	H	60	meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (6210), pannon gyertyános-tölgyesek 91G0 ill. magyar tavaszi fészűsbagoly – az élőhelyek jelentős része közvetlenül érintkezik akácosokkal, akácosodó gyepekkel, ill. már az aranyvessző is megjelent. Az élőhelyek homogénné válnak, az őshonos fajok erősen visszaszorulhatnak, monodomináns inváziós foltok alakulhatnak ki. A tervezési területen (és a térségben) az özönfajok a legnagyobb természetvédelmi problémát okozzák.
I02	problémát jelentő őshonos fajok	M	20	meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (6210) – a nem kezelt száraz élőhelyeken főként a siskanádtippan és a kökény okoz problémát, a gyepek, cserjések fajkészletének leromlását jelzi. A nedves élőhelyeken a nád, helyenként a szittyófajok és a rekettyefűz viselkedik hasonlóan. Bükkösökben a helytelen gazdálkodási mód homogén gyertyános vagy elegyetlen bükkös foltok kialakul-

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				lását okozza.
J01.01	leégés	H	90	meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (6210), pannon gyertyános-tölgyesek (91G0), pannon cseres-tölgyesek (91M0) illetve harántfogú törpecsiga, hasas törpecsiga – a tervezési terület 80-90%-ának évenként ismétlődő, tavaszi leégése szándékos emberi tevékenység következménye. Eredményként a gyepek, cserjések és erdők helyenként maradandóan károsodnak (elégnek). A rendszeres tüzek az élőhelyek átalakulását, degradációját is okozzák.
J02	emberi hatásra változó víz-áramlási viszonyok	M	3	harántfogú törpecsiga, hasas törpecsiga – csatornázás, vízelvezetés, hidrológiai viszonyok módosítása nyomán az élőhelyek degradációja, átalakulása, illetve azok jelölő fajok számára való alkalmatlanná válása.
K02	természetes élőhely átalakulások, szukcessziós folyamatok	H	60	meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (6210), pannon gyertyános-tölgyesek (91G0) – az előző veszélyeztető tényezőkhez hasonlóan ez is elsősorban a kezelések hiányaként, illetve a negatív hatások eredményeként jelentkezik. A fátlan élőhelyek záródása több fényigényes jelölő faj szempontjából kedvezőtlen.
Kívülről ható veszélyeztető tényezők:				
XO	államhatáron kívülről érkező veszélyek és hatások	L	30	Pannon cseres-tölgyesek (91M0) – jelenleg még csekély mértékű, ezért inkább csak figyelemfelhívó célú annak jelzése, hogy Szlovákiából kiinduló falopás is történt már a területen
Potenciálisan jelentkező veszélyeztető tényezők:				
B01	erdőtelepítés	L	1	meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (6210) – ma még nem jellemző, de az esetleges jövőbeni erdőtelepítés jobbra csak a jelölő gyepek rovására valósítható meg, ami az élőhelyek és az azokhoz kötődő fajok eltűnését eredményezi.
D01.01	ösvények, burkolatlan utak, bicikliutak	L	3	meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (6210) – a ma még csak kismértékű és kihasználtságú ösvények, keréknymok számának jövőbeni növekedése élőhely degradációt (gyomok, inváziós

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
				növények megjelenése), fajok egyedszám csökkenését eredményezi. Legeltetés kapcsán a hajtóutak már ma is problémát okoznak.
D05	megközelíthetőség javítása	M	3	féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (6210) – a Szlovákia felé a Felső-völgyön keresztül tervezett közút nyomvonala ezen élőhelyeket is érintené, illetve esetleges jövőbeni megvalósítása várhatóan degradációt is okoz majd.
M01	abiotikus viszonyokban a klímaváltozás hatására bekövetkező változások	M	80	pannon gyertyános-tölgyesek (91G0) – A szárazodás elsősor-ban az üdébb élőhelyeket veszélyezteti, másrészt közvetve a szárazságtűrő inváziós fajok terjedéséért is felelős lehet. A hőmérsékleti és csapadék szélsőségek sem kedveznek a jelölő élőhelyek és fajok számára, élőhelyek átalakulást okozhatja.

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

Kiemelt fontosságú cél a következő fajok / élőhelyek kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása / helyreállítása:

- meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*) (*fontos orchidea-élőhelyek) (6210)
- pannon cseres-tölgyesek (91M0)
- magyar tavaszi fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*)
- harántfogú törpecsiga (*Vertigo angustior*)
- hasas törpecsiga (*Vertigo moulinsiana*).

A Natura 2000 terület általános természetvédelmi célkitűzése az azon található, a kijelölés alapjául szolgáló fajok és élőhelytípusok kedvező természetvédelmi helyzetének megőrzése, fenntartása, helyreállítása, valamint a Natura 2000 területek lehatárolásának alapjául szolgáló természeti állapot, illetve a fenntartó gazdálkodás feltételeinek biztosítása.

A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain (Standard Data Form, SDF) találhatók.

3.1.1. Fő célkitűzések

- A területen található nagy kiterjedésű sztyeppesedő félszáraz gyepek, valamint a hozzájuk köthető növény- és állatvilág kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása / elérése, kiemelten a félszáraz gyepek (6210) cserjésedésének, akácosodásának visszaszorításával mechanikai, szükség esetén vegyszeres kezelésekkel;
- A területen található természetserű erdők (cseres-tölgyesek /91M0/) kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása / elérése, idős állományrészek, faegyedek, valamint holt faanyag mennyiségének növelésével, az idős elegyes erdők nyújtotta mikroklíma biztosítása

kiemelt figyelemmel a magyar tavaszi fészűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*) kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartására);

- A terjeszkedő idegenhonos fajok visszaszorítása;
- Vízfolyások természetes medermorfológiájának és vízjárásának biztosítása, a patakparti és völgytalpi magaskórósok (6430) és az égerligetek (91E0) fennmaradása és az ezekhez kötődő harántfogú és hasas törpecsiga (*Vertigo angustior*, *V. moulinsiana*) védelme érdekében.

3.1.2. További célok

- A területen található természetszerű erdők (bükkösök (9130), égerligetek (91E0), gyertyános-tölgyesek /91G0), pannon molyhos-tölgyesek /91H0/) kedvező természetvédelmi helyzetének fenntartása / elérése, idős állományrészek, faegyedek, valamint holt faanyag mennyiségének növelésével, az idős elegyes erdők nyújtotta mikroklíma biztosítása. A terjeszkedő idegenhonos fajok visszaszorítása;
- A területen található, a felszáz- és sztyeppréti élőhely típusokba nem sorolható másodlagos gyepek kedvező természetvédelmi helyzetének (cél a jelölő gyepek élőhely típusokká /6210, 6240/ alakulás) elérése, elsősorban legeltetéssel/kaszálással, illetve a cserjésedés, akácsoodás visszaszorításával mechanikai, szükség esetén vegyszeres kezelésekkel;
- Vízfolyások természetes medermorfológiájának és vízjárásának biztosítása, a patakparti magaskórósok (6430) és az égerligetek (91E0) fennmaradása érdekében;
- Az inváziós fajokkal (akác) fertőzött erdőállományok természetességének fejlesztése;
- A forrás- és síklápok kedvezőtlen szukcessziójának megakadályozása;
- A magassárrétek beerdősülésének és benádasodásának megakadályozása cserjéirtással és kaszálással, különösen a nagy tűzlepke (*Lycena dispar*) populációinak védelme érdekében;
- Mocsárrétek extenzív használata, kaszálással történő hasznosítása.

3.2. Kezelési javaslatok

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések egységesebb átláthatósága érdekében ún. kezelési egységeket (KE) állapítottunk meg, melyeket hasonló jellegű élőhelyfoltok alkotnak. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlannyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat ettől jelentősen eltérhet.

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, tartalmaznak jelölő és nem jelölő élőhelytípusokat egyaránt. Mivel a tervezési terület igen mozaikos (összesen 625 élőhelyfolt van), így a kezelési egységekbe tartoznak olyan kisebb kiterjedésű élőhelyek is, melyeket a nagyobb egység részeként kell értelmezni (pl. gyepek cserjései, erdőfoltjai, stb.).

A KE-1 esetében a lehatárolást nagyfokú heterogenitása indokolja: míg a másik két kezelési egység homogénebb és egységesebben kezelhető, addig ennél az ingatlannyilvántartás és az élőhelytipizálás és területhasználat nem feleltethető meg egymásnak. A KE-1 kezelési egységbe tartozó azonos élőhelyek legtöbbször egymástól távol és kisebb-nagyobb foltokban fordulnak elő, élőhelytípus alapú összevonásuk homogén egységbe nem volt lehetséges (az 1000 m² alatti élőhelyfoltok száma 103; az 1000 m² és 1 ha közöttieké 228; az 1-5 ha közöttieké: 104, az 5 ha-nál nagyobb: 38 összesen 417 db; méretük 1/ 171 m² – 65,5 ha közötti). A KE-3 lehatárolását egységes kezelése indokolja: üzemtervezett erdőterületek vannak itt, melyekre 2015-ben új erdőterv is készül.

A kezelési egységeknél meghatározzuk azon intézkedéseket, melyek a jelölő élőhely és/vagy a faj megőrzése érdekében javasolunk, illetve az élőhelyfejlesztési lehetőségekre is kitérünk.

A kezelési javaslatoknál élesen el kell választani a jogszabályokban nevesített kötelezően betartandó előírások és a támogatási rendszerbe illeszthető önkéntesen vállalható előírás-javaslatokat. A fenntartó kezeléseknél már jogszabályokkal meghatározott érvényes szabályozási rendszerek is mű-

ködni (pl. a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet).

A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában **kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.**”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodásra, annak kívánatos módja. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírások a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási rendeleteken keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.

A kezelési egységek és a hozzájuk rendelt kezelési javaslatok meghatározásánál tekintetbe vettük a jelölő értékek megőrzését szolgáló egyéb területrészeket és szempontokat is (pl. a fajok élőhelyével szomszédos, csatlakozó területrészeket, az egyes állományok közti összeköttetést biztosító folyosókat, közösségi jelentőségű faj számára alkalmas élőhelyek védelmét, fejlesztési lehetőségét, az élőhelyek esetében a potenciálisan jelölő élőhelyé alakítható fejlesztési területeket).

A kezelési egységek elhelyezkedését a 3.2.5. pontnál szereplő térképmelléklet mutatja.

Gazdálkodáshoz nem köthető, általános javaslatok:

A tervezési terület belterületbe vonása, azon lakó, üdülő vagy iparterület kijelölése nem javasolt. Bányatelek kialakítása és egyéb infrastrukturális fejlesztés nem kívánatos.

Turizmusra vonatkozó általános javaslatok:

A lehetőségek közül mindenképp a „szelíd” turizmus fejlesztését szükséges előtérbe helyezni (pl. gyalogos-, lovas- és a kerékpáros turizmus), ezeket a már meglevő utakra kell koncentrálni. Külön infrastrukturális fejlesztést a turizmus nem igényel, a bemutatás feltételeit tanösvényekkel, ismertető táblákkal, kiadványokkal lehetne segíteni.

3.2.1. Élőhelyek kezelése

KE-1 kezelési egység: gyepek, erdők és cserjések mozaikja

(a) A kezelési egység meghatározása:

Ehhez a kezelési egységhez sorolandó mindazon mozaikos élőhelyek együttese (erdők, rétek, cserjések), melyek nagyfokú heterogenitást mutatnak. A kezelési egység a völgytalpakat kivéve összefüggően, a dombok aljától a gerincekig húzódik. A kezelési egység területe szántó, gyepterület (illetve rét, legelő), erdő és kis részben kivett művelési ágú.

(b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: franciaperjés rétek (E1); hegy-dombvidéki sovány gyepek és szőrfügyepek (E34); erdőssztyeprétek, félszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok (H4); jellegtelen üde gyepek (OB); jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC); galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b); gyertyános-kocsánytalan tölgyesek (K2); bükkösök (K5); mészkedvelő és melegkedvelő tölgyesek (L1); cseres-kocsánytalan tölgyesek (L2a); ültetett akácok (S1); ültetett erdei- és feketefenyvesek (S4); egyéb ültetett tájidegen fenyvesek (S5); egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1); évelő, intenzív szántóföldi kultúrák (T2); favak, falu jellegű külvárosok (U3); telephelyek, roncssterületek és hulladéklerakók (U4); út- és vasúthálózat (U10); Natura 2000 kód: 6510 – sík- és dombvidéki kaszálórétek; 6210 – mézses alapközetű féltérmeztes száraz gyepek és cserjésedett változataik (Festuco-Brometalia) fontos orchidea-élőhelyei; 9130 – szubmontán és montán bükkösök; 91G0* – pannon gyertyános tölgyesek; 91H0* – pannon molyhos tölgyesek; 91M0 – pannon cseres-tölgyesek
- érintett földrészlet(ek): Domaháza: 03/2a (részben), 03/2b, 03/2c, 03/2d, 03/3a, 03/3b, 03/3c (részben), 03/3d (részben), 03/3f, 03/4a, 03/4b (részben), 03/4c (részben), 03/4d (részben), 03/4f, 03/5a, 03/5b, 03/5c, 03/5d, 03/5f, 03/6a, 03/6b, 03/7a, 03/7b, 03/7c, 04, 05a (részben), 05b, 05c, 05d, 05f, 05g, 06, 07/1a, 07/1b, 07/1c, 07/3, 07/4, 07/5, 07/6, 07/7, 07/8a, 07/8b, 07/9a, 07/9b, 07/10, 08/3, 08/5, 08/6, 08/7, 08/8, 08/9, 08/10, 08/11a (részben), 08/11b, 08/12c (részben), 08/13, 08/14, 09 (részben), 010 (részben), 013/1, 013/2, 013/3, 013/4a, 013/4b, 013/5, 013/6, 014, 015/1a (részben), 015/1c, 015/1d, 015/1f, 015/1g, 015/1h, 015/1j, 015/1k, 015/1l, 015/1m, 016, 017, 018/1a, 018/1b, 018/1c, 018/1d, 018/1f, 018/2a, 018/2b, 019, 020/1a, 020/1b, 020/1c, 020/1d, 020/1f, 020/1g, 020/1h, 020/1j, 020/2a, 020/2b, 020/2c, 020/2d, 020/2f, 020/2g, 020/3a, 020/3b, 021, 022/1a, 022/1b (részben), 022/2a, 022/2b, 022/2c, 022/2d, 022/2f, 022/2g, 022/2h (részben), 022/2k, 022/2l, 022/2m, 022/2n, 022/2p, 022/2r, 022/2s, 023, 024a, 024b, 024c, 025, 026/1, 026/2, 026/5a, 026/5b, 026/5c, 026/5d (részben), 027 (részben), 028/1, 028/3, 028/4, 028/5 (részben), 028/6 (részben), 028/7 (részben), 029 (részben), 030/2, 030/3, 030/4a (részben), 030/4c, 030/4d (részben), 030/5 (részben), 030/8a, 030/8b, 030/8c, 031 (részben), 032/10, 032/11, 032/12, 032/13a (részben), 032/13b (részben), 032/14a, 032/14c, 032/15b, 032/16b, 032/17a (részben), 032/17b, 032/3, 032/4, 032/6, 032/7, 032/8, 032/9a (részben), 032/9b, 033 (részben), 034/1a, 034/1b, 034/1c, 034/1d, 034/1f, 034/1g, 034/1h, 034/1j, 034/1k, 034/3a, 034/3b, 034/4, 034/5, 034/6, 034/7, 034/8, 036/1 (részben), 036/2 (részben), 037 (részben), 038 (részben), 039, 040a, 040b, 040c, 040d, 040f, 040g, 040h, 040j, 040k, 040l, 041, 042/10, 042/11, 042/13, 042/14, 042/15, 042/16, 042/17, 042/18, 042/19, 042/20, 042/21, 042/22, 042/23, 042/24, 042/25, 042/26, 042/4, 042/7a, 042/7b, 042/7c, 042/7d, 042/7f, 042/7g, 042/7h, 042/7j, 042/7k, 042/8, 045, 049 (részben), 046/1a, 046/1b, 046/2, 046/4a, 046/4b, 046/5a (részben), 046/5b, 046/6b, 047/10, 047/11h, 047/12m, 047/13, 047/14, 047/15, 047/16, 047/17, 047/18a, 047/18b, 047/19a, 047/19b, 047/19c, 047/19d, 047/2a, 047/20, 047/21a (részben), 047/21b, 047/22a, 047/22b, 047/23a, 047/23b, 047/24a, 047/24b, 047/25a, 047/25b, 047/25c, 047/26a, 047/26c, 047/4, 047/5, 047/6, 047/7, 047/8, 048/10a, 048/10b, 048/11, 048/12, 048/13a, 048/13b, 048/15a, 048/15b, 048/16a, 048/16b, 048/17a, 048/17b, 048/18a, 048/18b, 048/19a, 048/19b, 048/2, 048/20 (részben), 048/21 (részben), 048/22, 048/23, 048/24, 048/25, 048/26, 048/27a, 048/27b, 048/4a, 048/4b, 048/4c, 048/4d, 048/6a, 048/6b, 048/6c, 048/8, 048/9, 050/2, 050/3b (részben), 051/10, 051/12a (részben), 051/12b, 051/13a, 051/13b, 051/14a, 051/14b, 051/15a, 051/15b, 051/16a, 051/16b, 051/17a, 051/17b, 051/18a, 051/18b, 051/19a, 051/19b, 051/2a, 051/20a, 051/20b, 051/21a (részben), 051/21b, 051/22a, 051/22b, 051/23a, 051/23b, 051/24a (részben), 051/24b, 051/24f (részben), 051/24g, 051/26, 051/3, 051/5, 051/6, 051/7r, 051/8, 052 (részben), 053 (részben), 054a (részben), 054b (részben), 054c (részben), 054d (részben), 054f, 054g, 054h, 054j, 054k, 054l, 054m, 054n (részben), 054r, 054s (részben), 054t, 054v, 054/9f, 055/1 (részben), 055/4 (részben), 055/10a, 055/10b (részben), 055/10c (részben), 055/11a, 055/11b, 055/2c

(részben), 055/2d, 055/4, 055/5, 055/6, 055/7, 055/8, 055/9, 055/11a (részben), 056 (részben), 057 (részben), 058 (részben), 059 (részben), 060/1a, 060/1c, 060/1d, 060/1f (részben), 061 (részben), 062a, 062b, 062c, 062d, 062f, 062g, 063, 071/5 (részben), 078/1 (részben), 078/2, 080a, 080b, 083/3a (részben), 083/3b, 083/3c (részben), 083/3d, 083/3f, 097/8 (részben)

- érintett erdőrészlet(ek): Domaháza: 1D (részben), 2A (részben), 4A (részben), 4B (részben), 4C (részben), 4D (részben), 4E (részben), 4F (részben), 4G, 4H1 (részben), 4H2 (részben), 4J (részben), 28A1 (részben), 28A2, 28D, 28F, 28H, 28J, 28K, 28M, 28N, 28O, 28P, 28R, 28U, 28V, 29A, 29B, 29C, 29D, 29E, 29F, 29G, 29H, 29I, 29J, 29K, 29M, 29N, 29O, 29P, 29S, 30A, 30B, 30C, 30D, 30E, 30G, 30H, 30I, 31A, 31B, 31C, 31D, 32A, 32B, 32C, 32D, 32F, 32, 33A, 33B, 33C, 33D, 33E1, 33E2, 33F, 33G, 33H, 33I, 33K, 33L, 33M, 33N1, 33N2, 33P, 33S, 33T, 33U (részben), 35A (részben), 35J3, 36A, 39A (részben), 39H, 39L (részben), 39N, 51B, 52A, 101A

(c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- A kezelési egység gyepterületén a szukcesszió (cserjésedés, spontán erdőszülés) lassítása és a fászfűszárak további térhódításának megakadályozása cél, de a jelenlegi erdőterület visszaszorítása nem indokolt. A lehatárolt területen belüli, cserjésekkel, kisebb gyepekkel együtt alkotott komplexeket javasolt visszahagyni. A fásítások és üzemtervezett erdők természetességét fenntartani, javítani szükséges.
- A ma is használt szántók esetében a kisparcellás művelés fenntartása, a csekély környezeti terheléssel járó gazdálkodás és az élőléle haszonnövény termesztés javasolt. A felhagyott szántók visszagyepesítése jól szolgálja a Natura 2000 célok megvalósulását, itt a regenerációt elősegíteni szükséges, illetve a művelési ág váltás (szántó→gyep) indokolt.
- A rétek kaszálással történő hasznosítása javasolt, a napjainkban alkalmazott szárazfűzés, mint egyedüli élőhelyfenntartó tevékenység hosszú távon kerülendő. A félszáraz gyepekről a cserjések, nem üzemtervezett facsoportok teljes visszaszorítása nem cél, ugyanakkor legeltetéssel, esetleg kiegészítő tisztító kaszálással magasabb természeti állapot is előállítható lenne. Javasolt az őshonos fákat, cserjéket kisebb csoportokban, foltokban visszahagyni, illetve az érintkező szántók felé cserjés sávot kialakítani.
- A fásításokból elsősorban az idegenhonos fafajok kitermelése szükséges. Az üzemtervezett erdőkből is elsődlegesen az őzöfajok eltávolítása javasolt, illetve indokoltság esetén a szerkezetátalakítás. Az őshonos erdőállományok folyamatos erdőborítással való kezelése nem csak a természetesség növelését, hanem az erózió megakadályozását is szolgálja. Részben emiatt az érintkező erdőterületeken folyó gazdálkodás során a fahasználatokon túl a készletezés, anyagmozgatás idő- és térbeli korlátozása javasolt. Szintén összhangban van a Natura 2000 célokkal a holt faanyag visszahagyása, a nevelő- és véghasználatok során a változatos fafajösszetétel, a többszintű erdőállomány kialakítása és fenntartása.
- Gazdálkodási rendszerbe nehezen illeszthető, részben már cserjésedő, erdőszülő, illetve beerdősült (üzemtervezett) fás és fátlan élőhelytípusok finom mozaikja, melyet kisebb szántók is tagolnak. A kezelési javaslatok a gyepterület-cserjés-erdő komplex fenntartását, a további szukcesszió megállítását szolgálják. A gazdálkodás során a közönséges boróka valamennyi egyedének visszahagyása, a vadgyümölcsök és más elegyfajfajok, illetve a kocsánytalan tölgy kímélete szükséges.
- Az inváziós növények telepítésének mellőzése és az ellenük való védekezés, a területek az extenzív hasznosítása javasolt. Valamennyi élőhely esetében a természetesség javítása a Natura 2000 célok megvalósulását eredményezheti.
- Zárttéri vadtartás és vadkibocsátás nem javasolható a kezelési egység területén.
- A bezárt hulladéklerakó újbóli megnyitása kerülendő.

A jelölő élőhelyek és értékes fajok megőrzése érdekében egyes esetekben a kaszálás és legeltetés idő- és térbeli korlátozás javasolt. Az égetés, mint kezelési mód, csak különösen indokolt esetben és kontrollált formában támogatható.

(d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

(-) Kötelezően betartandó előírások:

A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat. Erdőterületek esetén a vonatkozó erdőterv rendelet és Nyugat-Borsodi Erdőtervezési Körzet erdőterve (tervszám: 17/2005), továbbá az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet ismerteti a kötelezően betartandó előírásokat.

(-) Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok

Szántóterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok:

- Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos. (SZ01)
- Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező. (SZ04)
- Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül az igazgatóság köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható. (SZ07)
- A növénytermesztéssel kapcsolatos technológiai munkálatok során bármilyen depóniát csak szántókon lehet létrehozni, és ott legfeljebb 2 hónapig lehet tárolni. (SZ09)
- Trágya, műtrágya: természetes vizektől mért 200 m-en belül trágya, műtrágya nem deponálható. (SZ10)
- Egyéb szerves hulladék (szár, levél, cefre): cefre mésszel keverve talajjavítás céljából csak engedéllyel helyezhető ki. (SZ12)
- A parcella szélein legalább 6 m széles növényvédő szer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni. (SZ15)
- Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett. (SZ19)
- Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges. (SZ20)
- Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen. (SZ24)
- Rovarölő szerek nem alkalmazhatók. (SZ25)
- Vegyszer gyomirtás tilos, kivéve az özönnövények mechanikus irtását kiegészítő vegyszeres kezelést. (SZ27)
- Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 2 hektár. (SZ28)
- Fás szárú és lágy szárú energetikai ültetvény telepítése tilos. (SZ43)
- Lejtőirányú művelés nem megengedett. (SZ50)
- Szántó füves élőhellyé alakítása gyeptelepítéssel. (SZ52)
- Szántó füves élőhellyé alakítása, későbbi kezelés nélküli spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását. (SZ54)

- A talaj maximum 40 cm mély beszántása, illetve erős gyomosodás esetén a talaj felső 5 cm-ének eltávolítása csak az első magvetést megelőzően, a program első évében történhet; kivételt képez, ha a terület selyemkóróval fertőzött, mert akkor tilos szántani. (SZ59)
- Magvetéshez kizárólag a közeli természetes gyepről származó magkeveréket, illetve kaszálékot szabad felhasználni. (SZ60)
- Telepítés előtt, valamint a program teljes ideje alatt műtrágya és bárminemű szerves trágya kijuttatása tilos. (SZ62)
- A vetést követő egy vagy két évben júliusi tisztító kaszálást kell végezni a nedves szántó gyomfajainak visszaszorítására. (SZ65)
- Természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyepp kialakulásának elősegítése. Tájidegen magkeverék használata tilos, csak a termőhelyre jellemző őshonos fajok vethetők. (SZ67)
- A parcella körül természetes talajvédelmet szolgáló táblaszegély fenntartása, illetve telepítése, amelynek őshonos cserjékből vagy fákból álló sövény, illetve fasor kell legyen. A táblaszegély inváziós cserje és fafajoktól való mentességét, kizárólag mechanikai eszközökkel, biztosítani kell. (SZ68)
- A kaszátlan területek kialakítását és elhelyezkedését a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal kell egyeztetni. (SZ70)
- A táblák területének 5%-án, azok valamely széléhez/széleihez igazítva vetett vagy fennhagyott (azaz: zöld vagy fekete) ugarsávok alakítandók ki, amelyet a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni kell. (SZ71)

Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok:

- Felülvetés nem megengedett. (GY01)
- Vegyszeres gyomirtás nem megengedett. (GY02)
- Tárcsázás nem megengedett. (GY10)
- Kiszántás nem megengedett. (GY13)
- Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos. (GY14)
- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás. (GY22)
- Biztosítani kell a felhalmozódott fűavar eltávolítását. (GY23)
- A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos véleménye alapján történhet. (GY24)
- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező. (GY26)
- Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges. (GY27)
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell. (GY28)
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező. (GY30)
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell. (GY31)
- Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) kell elvégezni. (GY34)
- A legeltetési sűrűséget a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY44)
- A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges. (GY45)

- Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal. (GY59)
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása. (GY79)
- A gyepterület kaszálása, szárazítása esetén minimum 10 cm-es fűtarló biztosítása. (GY92)
- Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a bekaristást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani. (GY103)
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező. (GY107)
- Tisztító kaszálás, szárazítás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-ei dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárazítás. (GY112)
- Éjszakai helyek és ideiglenes karámok és jászágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY117)
- Élőhelyrekonstrukció. (GY118)

Erdőgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A Natura 2000 elsődleges rendeltetés átvezetése a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében. (E01)
- A jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró (2009. évi XVIII. tv. szerinti) szabad rendelkezésű erdők és fásítások részletes állapotleírása és a változások vezetése. (E02)
- A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés. (E03)
- Községi jelentőségű élőhelyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természetstílusú erdők 200 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének korlátozása. (E04)
- Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése. (E05)
- Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése. (E06)
- Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt). (E08)
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével. (E09)
- Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével. (E10)
- A fával nem, vagy részben fedett területek egyéb részleteként (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó, kopár) történő lehatárolása, szükség esetén az erdőrészlet megosztásával. (E11)
- A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása. (E12)
- Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel). (E13)
- A kijelölt területen az erdőneveléssel kapcsolatos erdőgazdálkodási tevékenység elhagyása (beleértve a közelítést és készletezést is). (E15)

- Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljes körű kímélete. (E19)
- Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m³/ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén többségében legalább 20 cm átmérőt elérő álló és/vagy fekvő holtfa folyamatos fenntartása. (E21)
- Az egyéb, kijelölt részletek (tisztás, cserjés, erdei vízfolyás és tó, kopár) részleges vagy teljes háborítatlanságának biztosítása. (E23)
- Az erdőrészleteken belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása. (E24)
- Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban. (E26)
- Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is. (E30)
- A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása. (E31)
- Őshonos fafajú állományok véghasználata során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában. (E38)
- A mikroélőhelyek fenntartása. (E39)
- A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot. (E40)
- A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása. (E41)
- A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészleten belül csak kötélpálya, facsúszda, lófogat, állati erővel vont közelítő kerékpár, szán vagy a rakomány emelve történő közelítésére alkalmas más eszköz használata. (E42)
- A vágásterületen történő égetés mellőzése. (E50)
- Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal. (E51)
- Őshonos fafajú faállomány táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal történő felújítása. (E52)
- Az erdősítések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása. (E58)
- Talajvédelmi rendeltetésű és felnyíló (erdőssztyepp jellegű) erdők esetében a felújítás során a táj- és termőhelyhonos fafajok tuskó- és gyökérsarj eredetű újulatának megőrzése. (E61)
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználata és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megóvása. (E62)
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználata során a táj- és termőhelyhonos fafajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is). (E64)
- Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése. (E65)
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújításának elhagyása, azok más művelési ágban (pl. gyep) történő hasznosítása. (E67)
- Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően. (E68)
- A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása. (E69)
- Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:
 - Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése.
 - Javasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember

- Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskóecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással
- Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.
- Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).
- Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.
- Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen felszívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással. (E70)
- A tűzpásztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok visszaszorítása. (E71)
- Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására. (E72)
- Erdőszyepp-erdők füves részeinek fenntartó kezelése. (E76)
- Faanyag közelítése csak fagyott vagy száraz talajon. (E81)
- Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágyszárú és fás szárú fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, száruzás) történő megakadályozása. (E83)
- Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrészek korosztály-eloszlásának javítása. (E84)
- A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig. (E85)
- A letermelt faanyag április 30-ig történő elszállítása a xilofág rovarfajok védelme érdekében. (E86)
- Egészségügyi fakitermelés elhagyása az erdő fennmaradását, egészségi állapotát jelentősen veszélyeztető erdővédelmi ok kivételével. (E94)
- A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása magas tuskó visszahagyásával, az odú megőrzésével. (E95)

Vadgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetett helyszínen alakítható ki. (VA01)
- A terület egészen a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sikerességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújítás területét lehetőség szerint be kell keríteni. (VA02)

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység szántókkal érintkező szélein a külső, kedvezőtlen hatásokat mérsékelendő, őshonos fajokból álló cserjesáv kialakítása/fenntartás javasolt. A felhagyott szántók regenerálódást, a szukcessziós folyamatok elősegítését a közeli természetes (félszáraz) gyepről származó kaszálék elterítésével lehet segíteni, illetve annak fajával gyepesíteni indokolt.

Az akácosok esetében rövid- és középtávon megfogalmazható az állományok felszámolása és területük visszagyepesítése és/vagy szerkezetátalakításuk őshonos fafajú célállományra, mely csak külső forrás megléte esetén valósítható meg. A gyp- és az erdő-környezetvédelmi intézkedésekben ezek a célok és források meghatározásra is kerültek, de mivel önkéntes vállalat alapján történhet, így fontos tényezőként jelentkezik a tulajdonos/gazdálkodó szándéka is. Jelenleg ezen faállomá-

nyok csak részben üzemtervezettek, de több esetében a 2015-ben esedékes erdőtervezéskor számítani lehet ennek bekövetkeztére.

(f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(g) A kezelési javaslatok indoklása:

A valamikor kisebb erdőfoltokkal tagolt, túlnyomórészt legeltetett félszáraz gyepek mára a gazdálkodás felhagyásával erőteljes cserjésedésbe, erdősülésbe kezdtek, amit az erdőtelepítések is gyorsítottak. Az élőhely-mozaikok/társulások dinamikája részben a természetes szukcessziót követi, részben egy lassú, de folyamatos átalakulás is megfigyelhető, amit sajnos az inváziós fajok jelentősen befolyásolnak.

Az ehhez a kezelési egységhez tartozó kisparcellás szántók egy része (néhány éve, vagy jellemzően több évtizede) felhagyott, visszagyepesedett, s ma már szórtan cserjéket is tartalmaz. Itt különböző szukcessziós stádiumú félszáraz és sovány gyepeket, valamint a regenerálódás kezdeti szakaszán álló fátlan társulásokat találunk. Az élőhely-mozaikok/társulások dinamikája részben a természetes szukcessziót követi, részben egy lassú, de folyamatos záródás is megfigyelhető. A felhagyott szántókon és a gyepeken a gazdálkodás háttérbe szorulása miatt a cserjésedés és az erdősülés egyre jelentősebb mértékű. A művelt szántókon elsősorban lucernát és kis mértékben kapás növényeket termesztnek, (illetve vadföldek). A hasznosítást a vad károkozása akadályozza, részben emiatt sok a visszagyepesedett szántó.

A kezelési egység legjelentősebb kataszteri tömbjét a lejtőkön és a dombtetőkön elterülő legelők jelentik, mely a hegylábperemi sztyeprétek-cserjések-erdők mozaikjaként országunk egyik ritka és veszélyeztetett élőhelytípusa. A jelenleg ismert hazai állományok jelentős része másodlagos eredetű, regeneráció eredményeképp jött létre. A tervezési területen található erdőssztyep mozaik regionálisan is jelentős kiterjedésű. A mozaik gyp eleméhez köthetők a jelölés alapjául szolgáló élőhelytípusok (félszáraz gyepek). Jelenleg e sztyeprétek egy részének juhval és szarvasmarhával történő legeltetési hasznosítása folyik, ami hosszú távon, a természetvédelmi szempontok figyelembe vételével fenntartandó. A gyepek hasznosítása évek óta jobbra az agrártámogatási feltételek biztosítására szorítkozik és nem a tényleges gazdálkodás része. Ezzel ugyan továbbra is lassítani lehet a jelölő élőhelyeket veszélyeztető szukcessziót, de Natura 2000 célokból indokolt lenne a valódi rét-legelőgazdálkodás visszatérése.

A cserjések túlnyomó részt töviskesek – amelyeket kökény, galagonya, vadrózsa, vadkörte alkot –, de kisebb üde – fagyal, veresgyűrű som, mogyoró, valamint az őshonos fafajok fiatal egyedeivel jellemezhető – foltok is vannak. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló intézkedések (cserjésedés/záródás megakadályozása, inváziós fásszárú fajok visszaszorítása) a gazdálkodási jellegű kezelési javaslatok részét képezik.

Az akácos erdőfoltok a velük közvetlenül érintkező élőhelyekre jelentős negatív hatást gyakorolnak (általános leromlás, nitrifikáció, védett- és veszélyeztetett fajok visszaszorulása). Ezt az állapotot elősegíti az is, hogy az érintkező területeken az inváziós fajokra irányuló kezelés nem folyik, így az akácosodás a másodlagos szukcesszió részeként jelentkezik a cserjésedés mellett. A tervezési terület jelölő élőhelyeire az egyik legnagyobb veszélyt a beékelődött, illetve azokhoz kapcsolódó akácosok jelentik. Csak ezen állományok visszaszorítása, illetve átalakítása biztosíthatja a kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 céljainak megvalósulását.

A kezelési egység gypjeibe ékelődött, illetve azokhoz kapcsolódó cserjések és őshonos erdőállományok javaslatokkal történő fenntartása a kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 céljainak megvalósulásához szükséges.

KE-2 kezelési egység: völgyalji üde élőhelyek

(a) A kezelési egység meghatározása:

Ehhez a kezelési egységhez a vízfolyások, illetve a Hangony-patak völgyében és oldalvölgyeinek talpán megtalálható fás és fátlan társulások élőhely-mozaikja tartozik.

(b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavi kákások (B1a); nem zsombékoló magassárrétek (B5); meszes láprétek rétlápok (D1); mocsárrétek (D34); patakparti és lápi magaskórósok (D5), franciaperjés rétek (E1); hegy-dombvidéki sovány gyepek és szőrfügyepek (E34); jellegtelen üde gyepek (OB); jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC); galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b); fűzlápok (J1a); égerligetek (J5); egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1); évelő, intenzív szántóföldi kultúrák (T2); fiatal parlag, ugar (T10); Natura 2000 kód:: 6430 – üde, tápanyaggazdag magaskórósok; 6440 – ártéri mocsárrétek; 6510 – sík- és dombvidéki kaszálórétek; 7230 – mészkedvelő (meszes talajú) üde láp- és sárrétek; 91E0* – puhafás ligeterdők, éger- és kőrisligetek, illetve láperdők
- érintett földrészlet(ek): Domaháza: 03/2a (részben), 03/2f, 03/3c (részben), 03/3d (részben), 03/4b (részben), 03/8, 03/9, 05a (részben), 08/11a (részben), 09 (részben), 010, 011/1, 011/3, 011/4, 012, 015/1a (részben), 015/1b, 015/1n, 018/1g, 018/2c, 022/1b (részben), 022/1c, 022/2h (részben), 022/2j, 026/4, 026/5d (részben), 027 (részben), 028/5 (részben), 028/6 (részben), 028/7 (részben), 029 (részben), 030/4a (részben), 030/4b, 030/4d (részben), 030/5 (részben), 030/6, 030/7a, 030/7b, 031 (részben) 032/1a, 032/13a (részben), 032/13b (részben), 032/14b, 032/15a, 032/16a, 032/17a (részben), 032/9a (részben), 033 (részben), 035/1a, 035/1b, 035/1c, 035/1d, 035/1f, 035/4, 035/5, 035/6, 035/7, 036/1 (részben), 036/2 (részben), 036/3a, 036/3b, 037 (részben), 038 (részben), 046/5a (részben), 046/6a, 047/19f, 047/2b, 047/21a (részben), 047/26b, 048/17b (részben), 048/18b (részben), 048/19b (részben), 048/20 (részben), 048/21 (részben), 049 (részben), 050/3a, 050/3b (részben), 050/4a, 050/4b, 050/5, 051/12a (részben), 051/2b, 051/21a (részben), 051/24a (részben), 051/24c, 051/24d, 051/24f (részben), 051/25, 052 (részben), 053 (részben), 054a (részben), 054b (részben), 054c (részben), 054d (részben), 054n (részben), 054p, 054s (részben) 055/2a, 055/2b, 055/2c (részben), 056 (részben), 058 (részben), 059 (részben), 060/1b, 061 (részben), 071/2a, 071/2b, 071/5 (részben), 072, 073, 081, 082/1, 082/2, 082/3, 083/3a (részben), 085, 086, 088, 092, 093/1a, 093/1b, 093/2a, 093/2b, 095/1a, 095/1b, 095/2a, 095/2b, 096, 097/7, 097/8 (részben), 098, 0185/1a, 0185/1b, 0185/2, 0185/3, 0185/4, 0185/5, 0185/6, 0186, 0187/1, 0187/2, 0187/3, 0187/4, 0187/5, 0187/6, 0188, 0189. Hangony: 045/1, 080/1, 080/2, 089 (részben), 090/10b (részben), 090/10c (részben), 090/15a (részben), 090/26 (részben), 090/28 (részben), 090/29, 090/30, 090/31, 090/32, 090/33, 090/34 (részben), 090/38, 090/44 (részben). Kissikátor: 020/1, 020/4a, 020/4b, 020/4c, 020/5a, 020/5b, 020/5c, 020/5d, 020/6a, 020/6b, 020/7a, 020/7b, 020/8a, 020/8b, 020/9a, 020/9b, 020/10a, 020/10b, 020/11a, 020/11b, 020/11c, 020/11d, 020/12, 020/13a, 020/13b, 020/13c, 020/13d, 020/14a, 020/14b, 020/14c, 020/14d, 021a, 021b
- érintett erdőrészlet(ek): Domaháza: 2B (részben), 28C (részben), 33U (részben). Hangony: 15C (részben), 16G (részben)

(c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- A ma is használt szántók esetében a kisparcellás művelés fenntartása, a csekély környezeti terheléssel járó gazdálkodás és az élő haszonnövény termesztés javasolt. A felhagyott szántók visszagyepesítése jól szolgálja a Natura 2000 célok megvalósulását, itt a regenerációt elősegíteni szükséges, illetve a művelési ág váltás (szántó→gyep) indokolt. A vadföldként művelt szántók esetén célszerű lenne azok vadlegelőként való további hasznosítása, ami a gyomok és özönnövények ellen védekezést is segítené.
- A rétek kaszálással történő hasznosítása javasolt, a napjainkban alkalmazott szárzúzás, mint élőhelyfenntartó tevékenység hosszú távon kerülendő. A rétekről, nedves gyepekről a cserjések, nem üzemtervezett facsoportok teljes visszaszorítása nem cél, ugyanakkor szelektív cserjeirtás, fakitermelés után kaszálással magasabb természeti állapot is előállítható lenne. Javasolt az őshonos fákat, cserjéket kisebb csoportokban, foltokban visszahagyni, illetve az érintkező szántók felé cserjés sávot kialakítani.
- A fásításokból elsősorban az idegenhonos fafajok kitermelése szükséges. Az üzemtervezett erdőkből is elsődlegesen az özönfajok eltávolítása javasolt, illetve indokoltság esetén a szerkezetátalakítás. Az őshonos erdőállományok folyamatos erdőborítással való kezelése nem csak a természetesség növelését, hanem a vízfolyások védelmét és az erózió megakadályozását is szolgálja. Részben emiatt az érintkező erdőterületeken folyó gazdálkodás során a készletezés, anyagmozgatás idő- és térbeli korlátozása javasolt. Szintén összhangban van a Natura 2000 célokkal a holt faanyag visszahagyása, a nevelő- és véghasználatok során a változatos fafajösszetétel, a többszintű erdőállomány kialakítása és fenntartása.
- A jelölő élőhelyek és értékes fajok megőrzése érdekében egyes esetekben a legeltetés teljes, a kaszálás idő- és térbeli korlátozás javasolt. Az égetés, mint kezelési mód, csak különösen indokolt esetben és kontrollált formában támogatható.
- Rétek részben már nádasodott, erdősülő, illetve beerdősült (üzemtervezett) állományainak finom mozaikja, melyet magasabb térszíneken szántók is tagolnak. A kezelési javaslatok a gyp-cserjés-erdő komplex fenntartását, a víz által befolyásolt és/vagy fátlan területek további csökkenésének visszafordítását, és a szukcesszió megállítását szolgálják. Az inváziós növények telepítésének mellőzése és az ellenük való védekezés, a területek extenzív, kaszálással történő hasznosítása javasolt. Valamennyi élőhely esetében a természetesség javítása a Natura 2000 célok megvalósulását eredményezheti.
- A vízi növényzet és a part menti növényzet irtását (vágás, nádégetés, fák és cserjék kivágása) nemzeti park igazgatósággal egyeztetve javasolt elvégezni.
- A láp- és mocsárréti élőhelyek vízellátását is biztosító kisvízfolyásokon nem javasolt olyan vízügyi beavatkozás végzése, amely károsan érintheti az élőhely vízellátását.
- Zárttéri vadtartás és vadkibocsátás nem javasolható a kezelési egység területén.

(d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

(-) Kötelezően betartandó előírások:

A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat.

Erdőterületek esetén a vonatkozó erdőterv rendelet és Nyugat-Borsodi Erdőtervezési Körzet erdőterve (tervszám: 17/2005), továbbá az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet ismerteti a kötelezően betartandó előírásokat.

A vízfolyások tekintetében az előírásokat a nagyvízi medrek, a parti sávok, a vízjárta, valamint a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról és hasznosításáról, valamint a nyári gátak által védett területek értékének csökkenésével kapcsolatos eljárásról szóló 21/2006. (I. 31.) Korm. rendelet ismerteti.

(-) Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok

Szántóterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok:

- Napnyugtától napkeltéig gépi munkavégzés tilos. (SZ01)
- Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező. (SZ04)
- Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül az igazgatóság köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható. (SZ07)
- A növénytermesztéssel kapcsolatos technológiai munkálatok során bármilyen depóniát csak szántókon lehet létrehozni, és ott legfeljebb 2 hónapig lehet tárolni. (SZ09)
- Trágya, műtrágya: természetes vizektől mért 200 m-en belül trágya, műtrágya nem deponálható. (SZ10)
- Szalma, széna: szalma-, széna depóniát és bálát (különösen a felszíni vizektől mért 200 m távolságon belül és ártéren) a területről 30 napon belül le kell hordani. (SZ11)
- Egyéb szerves hulladék (szár, levél, cefre): cefre mésszel keverve talajjavítás céljából csak engedéllyel helyezhető ki. (SZ12)
- A parcella szélein legalább 6 m széles növényvédő szer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni. (SZ15)
- Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett. (SZ19)
- Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges. (SZ20)
- Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen. (SZ24)
- Rovarölő szerek nem alkalmazhatók. (SZ25)
- Vegyszer gyomirtás tilos, kivéve az özönnövények mechanikus irtását kiegészítő vegyszeres kezelést. (SZ27)
- Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 2 hektár. (SZ28)
- Fás szárú és lágy szárú energetikai ültetvény telepítése tilos. (SZ43)
- Öntözés tilos. (SZ45)
- Melioráció tilos. (SZ46)
- Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető. (SZ49)
- Lejtőirányú művelés nem megengedett. (SZ50)
- Szántó vizes élőhelyé alakítása spontán gyepesedéssel. (SZ51)
- Szántó füves élőhelyé alakítása gyeptelepítéssel. (SZ52)
- Szántó füves élőhelyé alakítása, későbbi kezelés nélküli spontán felhagyással, kivéve az inváziós növényfajok irtását. (SZ54)
- A talaj maximum 40 cm mély beszántása, illetve erős gyomosodás esetén a talaj felső 5 cm-ének eltávolítása csak az első magvetést megelőzően, a program első évében történhet; kivételt képez, ha a terület selyemkóróval fertőzött, mert akkor tilos szántani. (SZ59)
- Magvetéshez kizárólag a közeli természetes gyepről származó magkeveréket, illetve kaszálékot szabad felhasználni. (SZ60)
- Telepítés előtt, valamint a program teljes ideje alatt műtrágya és bármilyen szerves trágya kijuttatása tilos. (SZ62)
- A vetést követő egy vagy két évben júliusi tisztító kaszálást kell végezni a nedves szántó gyomfajainak visszaszorítására. (SZ65)

- Természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyepek kialakulásának elősegítése. Tájidegen magkeverék használata tilos, csak a termőhelyre jellemző őshonos fajok vethetők. (SZ67)
- A parcella körül természetes talajvédelmet szolgáló táblaszegély fenntartása, illetve telepítése, amelynek őshonos cserjékből vagy fákban álló sövény, illetve fasor kell legyen. A táblaszegély inváziós cserje és fafajoktól való mentességét, kizárólag mechanikai eszközökkel, biztosítani kell. (SZ68)
- A kaszátlan területek kialakítását és elhelyezkedését a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal kell egyeztetni. (SZ70)
- A táblák területének 5%-án, azok valamely széléhez/széleihez igazítva vetett vagy fennhagyott (azaz: zöld vagy fekete) ugarsávok alakítandók ki, amelyet a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni kell. (SZ71)

Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok:

- Felülvetés nem megengedett. (GY01)
- Vegyszeres gyomirtás nem megengedett. (GY02)
- Tárcsázás nem megengedett. (GY10)
- Kiszántás nem megengedett. (GY13)
- Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos. (GY14)
- Kizárólag kaszással történő hasznosítás. (GY20)
- Biztosítani kell a felhalmozódott fűavar eltávolítását. (GY23)
- A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos véleménye alapján történhet. (GY24)
- Inváziós fásszárúak mechanikus irtása kötelező. (GY26)
- Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges. (GY27)
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell. (GY28)
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező. (GY30)
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját a beérkezéshez képest legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerinti érintett nemzeti park igazgatósággal előzetesen egyeztetni kell. (GY31)
- Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát fafajtától függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) kell elvégezni. (GY34)
- Évente az időjárási viszonyoknak és a gyepek állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszási terv végrehajtása. (GY79)
- A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén minimum 10 cm-es fűtarló biztosítása. (GY92)
- Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkeinek, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani. (GY103)
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező. (GY107)
- Tisztító kaszálás, szárzúzás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-ei dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárzúzás. (GY112)

- Élőhelyrekonstrukció. (GY118)

Vizes területekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok:

- A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minősítésű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni. (V01)
- A gazdálkodási tevékenység során a gyepfelszín maradandó károsodása tilos. (V07)
- Felszíni vizekből történő öntözés csak az illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges. (V09)

Erdőgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A Natura 2000 elsődleges rendeltetés átvezetése a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében. (E01)
- A jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró (2009. évi XVIII. tv. szerinti) szabad rendelkezésű erdők és fásítások részletes állapotleírása és a változások vezetése. (E02)
- A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, száraló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés. (E03)
- Községi jelentőségű élőhelyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természetsszerű erdők 200 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének korlátozása. (E04)
- Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése. (E05)
- Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése. (E06)
- Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt). (E08)
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével. (E09)
- Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével. (E10)
- A fával nem, vagy részben fedett területek egyéb részleteként (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó, kopár) történő lehatárolása, szükség esetén az erdőrészlet megosztásával. (E11)
- A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása. (E12)
- Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegély létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel). (E13)
- A kijelölt területen az erdőneveléssel kapcsolatos erdőgazdálkodási tevékenység elhagyása (beleértve a közelítést és készletezést is). (E15)
- Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljeskörű kímélete. (E19)
- Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m³/ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén többségében legalább 20 cm átmérőt elérő álló és/vagy fekvő holtfa folyamatos fenntartása. (E21)
- Az egyéb, kijelölt részletek (tisztás, cserjés, erdei vízfolyás és tó, kopár) részleges vagy teljes háborítatlanságának biztosítása. (E23)
- Az erdőrészleteken belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása. (E24)

- Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban. (E26)
- Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is. (E30)
- A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása. (E31)
- Őshonos fafajú állományok véghasználatuk során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában. (E38)
- A mikroélőhelyek fenntartása. (E39)
- A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrésztlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot. (E40)
- A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása. (E41)
- A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrésztleten belül csak kötélpálya, facsúszda, lófogat, állati erővel vont közelítő kerékpár, szán vagy a rakomány emelve történő közelítésére alkalmas más eszköz használata. (E42)
- A vágásterületen történő égetés mellőzése. (E50)
- Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal. (E51)
- Az erdősítések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása. (E58)
- Talajvédelmi rendeltetésű és felnyíló (erdőssztyepp jellegű) erdők esetében a felújítás során a táj- és termőhelyhonos fafajok tuskó- és gyökérsarj eredetű újulatának megőrzése. (E61)
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználatuk és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megóvása. (E62)
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználatuk során a táj- és termőhelyhonos fafajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is). (E64)
- Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mellőzése. (E65)
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújításának elhagyása, azok más művelési ágban (pl. gyepek) történő hasznosítása. (E67)
- Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós lágyszárú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal történt előzetes egyeztetést követően. (E68)
- A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása. (E69)
- Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:
 - Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag keverése.
 - Javasolt alkalmazási idő: lágyszárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember
 - Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskócseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalogakác kivételével – fainjektálással
 - Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak, szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.
 - Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokiratban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatáshoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).
 - Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.

- Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen fel-szívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással. (E70)
- A tűzpásztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok vissza-szorítása. (E71)
- Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalma-zandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására. (E72)
- Faanyag közelítése csak fagyott vagy száraz talajon. (E81)
- Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágy és fásszerű fajok továbbterjedésének mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, száruzás) történő megakadályozása. (E83)
- Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrészeket korosztály-eloszlásának javítása. (E84)
- A hagyasfák, hagyasfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig. (E85)
- Egészségügyi fakitermelés elhagyása az erdő fennmaradását, egészségi állapotát jelentősen veszélyeztető erdővédelmi ok kivételével. (E94)
- A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása magas tuskó visszahagyásával, az odú megőr-zésével. (E95)

Vadgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A területen szóró, vadetető, szózó nem létesíthető. (VA03)

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A felhagyott szántók regenerálódást, a szukcessziós folyamatok elősegítését a közeli természetes (üde) gyepről származó kaszálék elterítésével lehet segíteni, illetve annak fajaival gyepesíteni indo-kolt. A nádasodó réteken intenzívebb kaszálás szükséges a nád és az özönnövények visszaszorítása érdekében, majd ezek eltűnése után a gazdálkodás extenzív formában való fenntartása indokolt. Láp rétek esetében kezelés csak természetvédelmi célból javasolt. A kezelési egység gyepter-művelési ágú részén a szukcesszió (cserjésedés, spontán erdőszülés) megállítása és a nem üzemtervezett er-dőkben a fásszerűak visszaszorítása szükséges. A lehatárolt területen belüli, cserjésekkel, kisebb gyepekkel együtt alkotott komplexeit indokolt visszahagyni. A fásítások és üzemtervezett erdők ter-mészetességét fenntartani, javítani szükséges. Az idegenhonos állományok felszámolása és terüle-tük visszagyepesítése és/vagy szerkezetátalakításuk őshonos fafajú célállományra, mely csak külső forrás megléte esetén valósítható meg. A gyepter- és az erdő-környezetvédelmi intézkedésekben ezek a célok és források meghatározásra is kerültek, de mivel önkéntes vállalat alapján történhet, így fontos tényezőként jelentkezik a tulajdonos/gazdálkodó szándéka is. Jelenleg ezen faállományok csak részben üzemtervezettek, de több esetben a 2015-ben esedékes erdőtervezéskor számítani le-het ennek bekövetkeztére. Természetvédelmi szempontból a Hangony-patak esetében az eredeti, ár-területtel is rendelkező meanderező meder visszaállítása javasolt a Domaháza alatti szakaszon.

(f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökke-nésével jár (beépítés, víztározó, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(g) A kezelési javaslatok indoklása:

Lehatárolását vízhatástól való függősége és a másik két kezelési egységtől való elkülöníthetősége indokolja. A kezelési egység a vízfolyásokat kísérve összefüggően, a völgyfőktől a völgyek bejárá-táig húzódik, területe főleg gyepter (elsősorban rét), kisebb arányban szántó, erdő és csekély hányada kivett művelési ágú.

A kisebb ligeterdőkkel tagolt, valaha rendszeresen kaszált nedves gyepek mára a gazdálkodás felhagyásával erőteljes cserjésedésbe, erdősülésbe kezdtek, amit az erdőtelepítések is gyorsítottak. A vízfolyások szabályozása és a klímaváltozás eredményezte szárazodás, valamint az elmaradt hasznosítás következtében több élőhelyen megindult a nádasodás, változások kezdődtek. Az élőhely-mozai-
kok/társulások dinamikája részben a természetes szukcessziót követi, részben egy lassú, de folyamatos átalakulás is megfigyelhető, amit sajnos az inváziós fajok jelentősen befolyásolnak.

A kezelési egység szántói kisparcellások, a dombok alsó részén, az oldalvölgyek talpán helyezkednek el. A szántók egy része néhány éve, vagy jellemzően több évtizede felhagyott, visszagyepesedett, s ma már szórta fák, cserjéket is tartalmaz. Ezeken különböző szukcessziós stádiumú gyepeket találunk. A felhagyott szántókon és a regenerálódó gyepeken a gazdálkodás háttérbe szorítása miatt a cserjésedés és az erdősülés egyre jelentősebb mértékű. A művelt szántókon elsősorban lucernát és kis mértékben kapás növényeket termesztettek. A hasznosítást a vad károkozása akadályozza, részben emiatt sok a visszagyepesedett szántó. Természetvédelmi szempontból a művelési ág váltás (szántó → gyepe) és a rét- vagy legelőgazdálkodás preferálandó. A felhagyott szántók esetleges újbóli művelésbe vonásával a Natura 2000 célok sérülhetnek, emiatt nem támogatandó.

A lejtők alján és a plator helyzetben fekvő rétek elenyésző részét kaszálják, emiatt a szukcessziós folyamatok itt is meghatározóak. Természetvédelmi szempontból rendszeres kaszálásuk lenne szükséges. Jelenleg e rétek egy részének juhval és szarvasmarhával történő legeltetési hasznosítása folyik, ami hosszú távon természetvédelmi szempontból nem szerencsés. A gyepek nagy hányadának hasznosítása évek óta jobbra az agrártámogatási feltételek biztosítására szorítkozik és nem a tényleges gazdálkodás része. Ezzel ugyan továbbra is lassítani lehet a jelölő élőhelyeket veszélyeztető szukcessziót, de Natura 2000 célokból indokolt lenne a valódi rét-legelőgazdálkodás visszatérése. Inváziós fajokra irányuló kezelés nem folyik, így az akácosodás, az aranyvessző térhódítása a másodlagos szukcesszió részeként jelentkezik a cserjésedés mellett. A tervezési terület jelölő élőhelyeire az egyik legnagyobb veszélyt jelentő állományok visszaszorítása, illetve megszüntetése biztosíthatja csak a kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 céljainak megvalósulását. Az élőhelyek állapotának javítását szolgáló fenti intézkedések a gazdálkodási jellegű kezelési, fenntartási javaslatok részét képezik.

KE-3 kezelési egység: őshonos erdőtömbök

(a) A kezelési egység meghatározása:

Ez a második legjelentősebb kiterjedésű kezelési egység, melyhez a tervezési terület északi harmadán – a Szilakszó- és Petyke-völgyben, ill. az Utas-völgyben – valamint a déli részen – a Tó-völgy-patak forrásvidékén – található nagyobb, zárt erdőtömbök tartoznak. Lehatárolását egységes kezelése indokolja: üzemtervezett erdőterületek vannak itt, melyekre 2015-ben új erdőterv készül.

(b) A kezelési egység megfeleltetése / Érintettség vizsgálata:

- élőhelyek: Á-NÉR: hegy-dombvidéki sovány gyepek és szőrfűgyepek (E34); erdőssztyeprétek, fűszáraz irtásrétek, száraz magaskórósok (H4); galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b); gyertyános-kocsánytalan tölgyesek (K2); bükkösök (K5); cseres-kocsánytalan tölgyesek (L2a); ültetett erdei- és feketefenyvesek (S4); Natura 2000 kód: 6210 – meszes alapkőzetű féltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (Festuco-Brometalia) fontos orchidea-élőhelyei; 9130 – szubmontán és montán bükkösök; 91G0* – pannon gyertyános tölgyesek; 91M0 – pannon cseres-tölgyesek
- érintett földrészlet(ek): Domaháza: 03/4c (részben), 03/4d (részben), 08/11a (részben), 08/12c (részben), 054a (részben), 055/1 (részben), 055/4 (részben), 055/10b (részben),

055/10c (részben), 055/11a (részben), 056 (részben), 057 (részben), 060/1f (részben), 078/1 (részben), 083/3a (részben), 083/3c (részben). Hangony: 089 (részben), 090/8, 090/9, 090/10a, 090/10b (részben), 090/15a (részben), 090/17, 090/26 (részben), 090/27, 090/28 (részben), 090/34 (részben), 090/44 (részben).

- érintett erdőrészlet(ek): Domaháza: 1D (részben), 1E, 1F, 4A (részben), 4B (részben), 4C (részben), 4D (részben), 4E (részben), 4F (részben), 4H1 (részben), 28A1 (részben), 28B1, 28B2, 28C (részben), 28E, 28I, 28L, 39A (részben), 35A (részben), 39I, 39J, 39K, 39L (részben), 39M. Hangony: 14B, 14C, 14D, 14E, 14F, 14G, 14H, 14I (részben), 14J (részben), 15A, 15B, 15C (részben), 15D, 15E, 15F, 15G, 16A, 16B, 16C, 16D, 16E, 16F, 16G (részben), 54A, 54B, 54C

(c) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok:

- A rétek kaszálással történő hasznosítása javasolt, a napjainkban alkalmazott szárazúzás, mint egyedüli élőhelyfenntartó tevékenység hosszú távon kerülendő. A felszáraz gyepekről a cserjések, nem üzemtervezett facsoportok teljes visszaszorítása nem cél, ugyanakkor legeltetéssel, esetleg kiegészítő tisztító kaszálással magasabb természeti állapot is előállítható lenne. Javasolt az őshonos fákat, cserjéket kisebb csoportokban, foltokban visszahagyni, illetve az idegenhonos növények elleni védekezés is szükséges.
- Az üzemtervezett erdőkben is elsődlegesen az özönfajok eltávolítása javasolt, illetve indokoltság esetén a szerkezetátalakítás. Az őshonos erdőállományok folyamatos erdőborítással való kezelése nem csak a természetesség növelését, hanem az erózió megakadályozását is szolgálja. Részben erdőgazdálkodás során a fahasználatokon túl a készletezés, anyagmozgatók idő- és térbeli korlátozása javasolt. Szintén összhangban van a Natura 2000 célokkal a holt faanyag visszahagyása, a nevelő- és véghasználatok során a változatos fafajösszetétel, a többszintű erdőállomány kialakítása és fenntartása. A fenyvesek szerkezetátalakítása, őshonos fafajokkal történő felújítása indokolt.
- Az inváziós növények telepítésének mellőzése és az ellenük való védekezés, az extenzív hasznosítása javasolt. Valamennyi élőhely esetében a természetesség javítása a Natura 2000 célok megvalósulását eredményezheti.
- Zárttéri vadtartás és vadkibocsátás nem javasolható a kezelési egység területén.

(d) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok:

(-) Kötelezően betartandó előírások:

A gyepterületek esetén a Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet ismerteti a kötelezően betartandó földhasználati előírásokat. Erdőterületek esetén a vonatkozó erdőterv rendelet és Nyugat-Borsodi Erdőtervezési Körzet erdőterve (tervszám: 17/2005), továbbá az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet ismerteti a kötelezően betartandó előírásokat.

(-) Önkéntesen vállalható előírások-javaslatok

Gyepterületekre vonatkozó kezelési előírás-javaslatok:

- Tárcsázás nem megengedett. (GY10)
- Kiszántás nem megengedett. (GY13)
- Felázott talajon mindennemű munkavégzés tilos. (GY14)
- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás. (GY22)
- Biztosítani kell a felhalmozódott fűavar eltávolítását. (GY23)

- A gyepek természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos véleménye alapján történhet. (GY24)
- Inváziós fűszárúak mechanikus irtása kötelező. (GY26)
- Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fűszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges. (GY27)
- A gyepek cserjésedését meg kell akadályozni, azonban a szórtan jelentkező őshonos cserjék megőrzésére törekedni kell. (GY28)
- A természetes gyepekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező. (GY30)
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját a beérkezéshez képest legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket cserjefoltokat a működési terület szerint érintett nemzeti park igazgatósággal előzetesen egyeztetni kell. (GY31)
- Gyepterületen előforduló, 1,5 m-nél magasabb tájidegen faegyedeket lábon állva kell vegyszeres kezelésben részesíteni (törzs megfűrése, vegyszer injektálása); a hatékonyság érdekében a vegyszert is alkalmazó munkát fafajtól függően a vegetációs időszak kezdetén (április-május) vagy végén (augusztus-szeptember) kell elvégezni. (GY34)
- A legeltetés április 24. és október 31. között lehetséges. (GY45)
- Legeltetési terv készítése és egyeztetése szükséges a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal. (GY59)
- Evente az időjárási viszonyoknak és a gyepterület állapotának megfelelő, természetvédelmi-ökológiai és a gazdálkodási szempontokat egyaránt figyelembe vevő kaszálási terv készítése és egyeztetése a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal, valamint az így egyeztetett kaszálási terv végrehajtása. (GY79)
- A gyepterület kaszálása, szárzúzása esetén minimum 10 cm-es fűtarló biztosítása. (GY92)
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező. (GY107)
- Tisztító kaszálás, szárzúzás szeptember 1. után kezdhető meg, amely alól kivételt képez július 15-ei dátummal az inváziós növényfajok konkrét állományait érintő kaszálás és szárzúzás. (GY112)
- Éjszakai helyek és ideiglenes karámok helyét a működési terület szerinti nemzeti park-igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY117)
- Élőhelyrekonstrukció. (GY118)

Erdőgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- A Natura 2000 elsődleges rendeltetés átvezetése a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében. (E01)
- A jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró (2009. évi XVIII. tv. szerinti) szabad rendelkezésű erdők és fásítások részletes állapotleírása és a változások vezetése. (E02)
- A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés. (E03)
- Községi jelentőségű élőhelyek és fajok populációinak, továbbá a természetes és természet szerű erdők 200 m-es körzetében idegenhonos fafajok telepítésének korlátozása. (E04)
- Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése. (E05)
- Idegenhonos fafajok telepítésének mellőzése. (E06)
- Rakodó, depónia kialakításának területi korlátozása (a közösségi jelentőségű élőhelyekre, illetve fajokra történő esetleges káros hatások miatt). (E08)
- A fakitermeléshez és anyagmozgatáshoz szükséges közelítő nyomok csak a közösségi jelentőségű fajok és élőhelyek védelmének figyelembe vételével. (E09)

- Meghatározott erdőrészekben az élőhelyek és fajok védelme érdekében teljes érintetlenség biztosítása az inváziós növényfajok eltávolítására vonatkozó tevékenység kivételével. (E10)
- A fával nem, vagy részben fedett területek egyéb részleteként (tisztás, cserjés, nyiladék, erdei vízfolyás és tó, kopár) történő lehatárolása, szükség esetén az erdőrészlet megosztásával. (E11)
- A tisztások fátlan állapotban tartása, tisztásként való további nyilvántartása. (E12)
- Állománynevelés során a nyiladékok és állományszélek felé legalább 5 m széles erdőszegegy létrehozásának elősegítése vagy a meglévők fenntartása. Az elő- és véghasználatok során a tájidegen növények eltávolítása (az őshonos növényekre nézve kíméletes módszerekkel). (E13)
- A kijelölt területen az erdőneveléssel kapcsolatos erdőgazdálkodási tevékenység elhagyása (beleértve a közelítést és készletezést is). (E15)
- Az elő- és véghasználatok során az előzetesen meghatározott fa-, illetve cserjefajok teljeskörű kímélete. (E19)
- Az erdőrészletben megjelölt mikroélőhelyen legalább 10 m³/ha, az egyes törzsek legvékonyabb részén többségében legalább 20 cm átmérőt elérő álló és/vagy fekvő holtfa folyamatos fenntartása. (E21)
- Az egyéb, kijelölt részletek (tisztás, cserjés, erdei vízfolyás és tó, kopár) részleges vagy teljes háborítatlanságának biztosítása. (E23)
- Az erdőrészekben belül el nem különített tisztás, cserjés folt, víztestek kijelölése és háborítatlanságának biztosítása. (E24)
- Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban. (E26)
- Az idegenhonos vagy tájidegen fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az őshonos fafajok egyedeinek megőrzése az alsó- és a cserjeszintben is. (E30)
- A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása. (E31)
- Őshonos fafajú állományok véghasználatuk során átlagosan 5-20% területi lefedettséget biztosító mikroélőhelyek visszahagyása, lehetőleg az idős állomány összetételét jellemző formában. (E38)
- A mikroélőhelyek fenntartása. (E39)
- A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészlet területén a talaj védelme érdekében kerülendő a 20 cm-nél mélyebb közelítési, illetve vonszolási nyom kialakulása. A tő- és törzssérülés ne haladja meg az 5%-ot. (E40)
- A fakitermelés elvégzésére idő- és térbeli korlátozás megállapítása. (E41)
- A fakitermelés és anyagmozgatás során az erdőrészletben belül csak kötélpálya, facsúszda, lófogat, állati erővel vont közelítő kerékpár, szán vagy a rakomány emelve történő közelítésére alkalmas más eszköz használata. (E42)
- A vágásterületen történő égetés mellőzése. (E50)
- Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típussal. (E51)
- Őshonos fafajú faállomány táj- és termőhelyhonos fa- és cserjefajokkal történő felújítása. (E52)
- Az erdősitések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása. (E58)
- Talajvédelmi rendeltetésű és felnyíló (erdőssztyepp jellegű) erdők esetében a felújítás során a táj- és termőhelyhonos fafajok tuskó- és gyökérsarj eredetű újulatának megőrzése. (E61)
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú faállományok véghasználatuk és felújítása során a természetes cserje- és lágyszárú szint kímélete, valamint a talajtakaró megővése. (E62)
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználatuk során a táj- és termőhelyhonos fafajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is). (E64)

- Intenzíven terjedő idegenhonos fafaj felújításokban történő alkalmazásának teljes körű mel-
lőzése. (E65)
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú szabad rendelkezésű erdők és fásítások felújításának el-
hagyása, azok más művelési ágban (pl. gyepterület) történő hasznosítása. (E67)
- Totális gyomirtó szerek használata csak szelektív módon és csak intenzíven terjedő, inváziós
lágú és fás szárú fajok ellen alkalmazható a működési terület szerinti nemzeti park igazgató-
sággal történt előzetes egyeztetést követően. (E68)
- A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állomá-
nyok terjeszkedésének megakadályozása. (E69)
- Az intenzíven terjedő növényfajok elleni vegyszer használata a következő előírások mellett:
 - Az ellenőrizhetőség biztosítása érdekében a vegyszerbe minden esetben színező anyag
keverése.
 - Javasolt alkalmazási idő: lágú szárú: május-június, fás szárú: augusztus-szeptember
 - Alkalmazás – a fás szárú fajok visszaszorítása érdekében – kéregre kenéssel, tuskó-
ecseteléssel, fainjektálással, nem légi úton történő permetezéssel, ártéren – a gyalog-
akác kivételével – fainjektálással
 - Az alkalmazható szerek lehetőleg környezetbarát, gyorsan felszívódó hatóanyagúak,
szelektív kijuttatásra alkalmasak legyenek, melyek levélen vagy kambiumon keresztül
felszívódnak és a növény sarjadásmentes irtását biztosítják.
 - Erdészeti felhasználásra engedélyezett készítmények alkalmazása (az engedélyokirat-
ban foglalt módon, az egyéb vonatkozó jogszabályi előírások betartásával, a kijuttatás-
hoz szükséges hatósági engedélyek birtokában).
 - Megfelelő vastagságú egyedek esetében injektálás, kéreghántás vagy levágás után a
vágásfelület pontpermetezése, illetve kenése útján alkalmazható vegyszer.
 - Vékonyabb egyedek, illetve korábbi kezelés után kihajtó sarjak esetében levélen fel-
szívódó gyomirtó alkalmazása, csöppenésmentes kijuttatással. (E70)
- A tűzpáztákon, nyiladékokon az idegenhonos, agresszíven terjeszkedő növényfajok vissza-
szorítása. (E71)
- Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás, kaszálás) alkalmá-
zandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására. (E72)
- Erdőszyepp-erdők füves részeinek fenntartó kezelése. (E76)
- Faanyag közelítése csak fagyott vagy száraz talajon. (E81)
- Az erdőszegélyekben található intenzíven terjedő lágú és fás szárú fajok továbbterjedésének
mechanikus módszerekkel (pl. kézi cserjeirtás, szárzúzás) történő megakadályozása. (E83)
- Fakitermelés tervezése során az érintett erdőrészeket korosztály-eloszlásának javítása.
(E84)
- A hagyásfák, hagyásfacsoportok fenntartása a fák természetes pusztulásáig. (E85)
- A letermelt faanyag április 30-ig történő elszállítása a xilofág rovarfajok védelme érdeké-
ben. (E86)
- Egészségügyi fakitermelés elhagyása az erdő fennmaradását, egészségi állapotát jelentősen
veszélyeztető erdővédelmi ok kivételével. (E94)
- A talajszinten odúval rendelkező fák kivágása magas tuskó visszahagyásával, az odú megőr-
zésével. (E95)

Vadgazdálkodással kapcsolatos kezelési javaslatok:

- Szóró, szózó vagy etetőhely a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyezte-
tett helyszínen alakítható ki. (VA01)
- A terület egészen a vadlétszámot olyan szintre kell csökkenteni, hogy az a felújítások sike-
rességét kerítés hiányában se veszélyeztesse. Ameddig a vadállomány nagysága nem éri el
azt a szintet, hogy kerítés nélkül is biztosítható legyen a felújítás sikeressége, addig a felújít-
ás területét lehetőség szerint be kell keríteni. (VA02)

(e) Élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatok:

A kezelési egység szélein őshonos fajokból álló cserjesáv kialakítása/fenntartás javasolt.

A kezelési egység gyepterületén a szukcesszió (cserjésedés, spontán erdősülés) lassítása és a fászfajok további térhódításának megakadályozása cél, de a jelenlegi erdőterület visszaszorítása nem indokolt. A lehatárolt területen belüli, cserjésekkel, kisebb gyepekkel együtt alkotott kompleteket javasolt visszahagyni. A fásítások és üzemtervezett erdők természetességét fenntartani, javítani szükséges. A fenyvesek esetében már rövidtávon, az akácosok esetében rövid- és középtávon megfogalmazható javaslat az állományok felszámolása és szerkezetátalakítása őshonos fajok célállományra, mely csak külső forrás megléte esetén valósítható meg. Az erdő-környezetvédelmi intézkedésekben ezek a célok és források meghatározásra is kerültek, de mivel önkéntes vállalkozás alapján történhet, így fontos tényezőként jelentkezik a tulajdonos/gazdálkodó szándéka is. A kezelési egység erdőállományai üzemtervezettek, a javaslatok beépítésére a 2015-ben esedékes erdőtervezéskor lehet számítani.

(f) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok:

A kezelési egység területén olyan tevékenység, amely a természetközeli élőhely területének csökkenésével jár (beépítés, új vonalas létesítmények, pl. utak kialakítása) nem javasolt.

(g) A kezelési javaslatok indoklása:

A kezelési egység területe döntően erdő, elenyésző arányban gyepterület (illetve rét, legelő) művelési ágú. Az erdőgazdálkodási rendszerbe illeszthető kezelési javaslatok a kisebb (jellemzően 0,2 ha alatti) gyepekkel, (jellemzően 0,4 ha alatti) cserjésekkel mozaikoló, de alapjában zárt erdőtümbök fenntartását, a további szukcesszió megállítását szolgálják.

Részterületei a szomszédos erdőtümbökkel is érintkezve, ormokon és a domboldalak lejtőin helyezkednek el. Állományait túlnyomó részt cseres-tölgyes, kisebb arányban szubmontán bükkös és gyertyános-kocsánytalan tölgyes alkotja. A döntően őshonos fajok erdőibe csak kisebb fenyvesek ékelődnek, az akác még csak csoportokban vagy szálanként van jelen, illetve kis zárványgyepeket is tartalmaznak.

A kezelési egység legjelentősebb kataszteri tümbjét az összefüggő őshonos erdőtümbök alkotják, melyek jellemzően a jelölés alapjául szolgáló élőhelytípusokból állnak. Bár az akác itt még csak szálanként vagy kisebb csoportok formájában van jelen, de ezek már most is jelentős negatív hatást gyakorolnak (általános leromlás, nitrifikáció, védett- és veszélyeztetett fajok visszaszorulása) a velük közvetlenül érintkező élőhelyekre. Ezt az állapotot elősegíti, hogy az inváziós fajokra irányuló kezelés nem folyik. Mivel a tervezési terület jelölő élőhelyeire az egyik legnagyobb veszélyt a beékelődött, illetve azokhoz kapcsolódó akácosok jelentik, így csak ezen állományok visszaszorítása, illetve átalakítása biztosíthatja a kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület Natura 2000 céljainak megvalósulását. Fenyvesek a gyepek erdősítése során vagy az őshonos erdők letermelését követő telepítéssel alakultak ki. Ezek szerkezetátalakítása, őshonos fajokkal történő felújítása indokolt. Az erdőgazdálkodás során az őshonos állományok esetében is szükséges a természetességi állapot javítását megcélozni, amit az erdőkre vonatkozó előírás-javaslatoknál részletesen megfogalmaztunk.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

Az élőhelyrekonstrukciós és élőhelyfejlesztési javaslatokat a dokumentáció 3.2.1 pontjánál, az egyes kezelési egységek (KE1-KE3) részletes leírásánál adtuk meg. A Bükk Nemzeti Park Igazgatóság középtávú (10 éves) fejlesztési tervében a tervezési terület vonatkozásában nem lett megfogalmazva fejlesztési projekt – ennek oka elsősorban a BNPI által vagyonnevezelt területek hiánya.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

A fajvédelmi intézkedések nagyrészt kapcsolódnak az élőhelykezelési intézkedésekhez. Például a gyepek hasznosítására tett javaslatok kedvezőek lehetnek a terület közösségi jelentőségű (nem jelölő státuszú) fajainak fenntartása szempontjából. Ugyanez igaz az erdőkre is (lásd idős őshonos állományok, sok holt fa vs. nagy szarvasbogár).

Speciális fajvédelmi intézkedésként jelentkezhet a nem jelölő státuszú, közösségi leánykökörcsin (*Pulsatilla grandis*) növénypopulációk magvetéssel történő felszaporítása, megerősítése.

A magyar tavaszi-fésűsbagoly (*Dioszeghyana schmidtii*) világállományának legnagyobb része Magyarországon él. A tervezési terület olyan tájon fekszik, amely jelentős szerepet tölt be az Északi-középhegységi és Szlovákiában élő nagy egyedszámú populációk közötti kapcsolat fenntartásában. A lepke élőhelyein idős fák és/vagy legalább 1,5 hektáros cseres-tölgyes hagyasfacsoport kijelölésével biztosítható a faj fennmaradása.

Speciális fajvédelmi intézkedés lehet a területen a víz visszatartása. A vízelvezető árkok lezárása – csökkentett működtetése – következtében az egyre melegebb, szárazodó klíma mellett is esélyt kaphatnak a nedves élőhelyekhez erősebben kötődő fajok. Így pl. a hasascsga fajok (*Vertigo* spp.) és a nagy tűzlepke (*Lycaena dispar*) számára megőrizhető a mocsárrétek üde állapota.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A jövőre vonatkozó monitorozási feladatok közül az alábbiak rendelkeznek kiemelt prioritással:

- A Nemzeti Biodiverzitás-monitorozó Rendszer (<http://www.termeszetvedelem.hu/nbmr>) keretében 2006-ban Domaháza térségében élőhelytérképezésre került sor. A vizsgált R5×5_121 számú négyzet 55,8 ha-os része van átfedésben a tervezési területtel. A megadott területen az élőhelyek besorolása, jellemzése standard mintavételi eljárásoknak megfelelően történt az Á-NÉR kategóriarendszer használatával. Az ismételt felmérés 2016-ban esedékes.
- A terület védett növényfajainak, gerinctelen és avifaunájának nyomon követése, kiemelt figyelemmel a kezelés (leégés, kaszálás, legeltetés, erdőgazdálkodás) élővilágra gyakorolt hatására (NbMR protokollt, cönológiai és foltterképezési módszertant követve).
- Lápértek esetében a szukcessziós változások figyelemmel kísérése, a lápterületek élőhelytérképezés megismétlése javasolt 5 éves visszatérési idővel.
- A jelölő élőhelyeket veszélyeztető özönnövények esetében ponttérképezéses (alapállapot) felmérés majd annak megismétlése javasolt 5 éves visszatérési idővel. A vizsgálat eredményeként a kezelések tervezhetősége is javulhat.

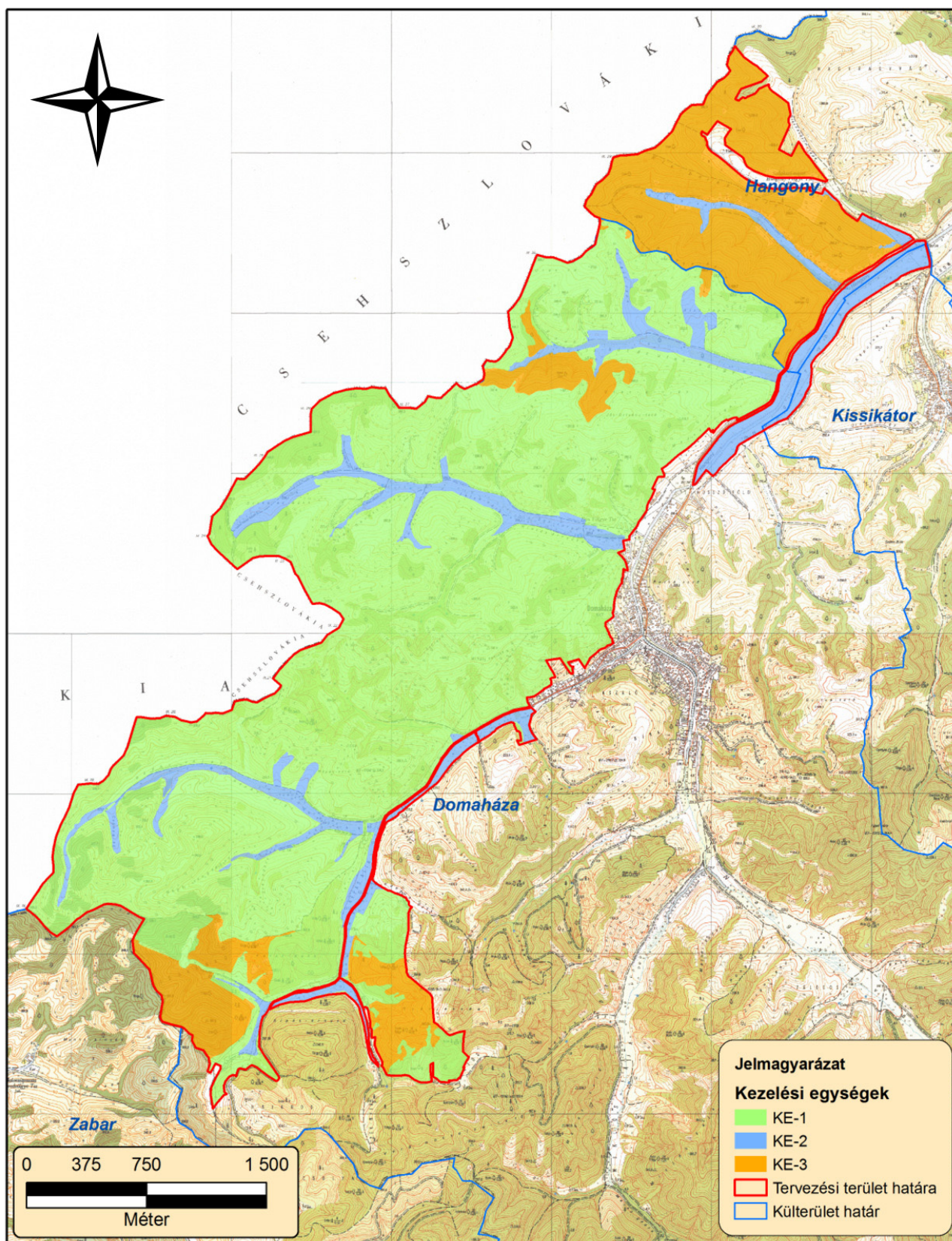
A Bükki Nemzeti Park Igazgatóság rendelkezésre álltak korábban is biotikai alapadatok, melyek jelen tervezés során kiegészültek a közösségi jelentőségű állatfajok felméréseivel.

A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozandó több felmérési, kutatási vizsgálat is folyt a területen az elmúlt években:

- A tervezés alapját képező, 2006-ban készült élőhelytérkép pontosítása, aktualizálása 2013-ban történt meg.
- A malakológiai, xilofág rovarokra és lepkékre vonatkozó felmérések a közösségi jelentőségű fajokra fókuszáltak.

Az európai uniós, határon átnyúló pályázati lehetőségek bővülésével egy, a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság által benyújtott és kivitelezett kutatási projekt is zajlott a tervezési területen: „*Határmenti dombvidéki tájak természetvédelmi kezelését megalapozó biotikai kutatások*” – 2013-2014. Projekt kódja: HUSK/1101/2.2.1/0156.

3.2.5. Mellékletek

A tervezési terület kezelési egységeit lehatároló térkép (2014)

A kezelési egységek összefoglaló táblázata (megj. a csillaggal (*) jelölt hrsz-ek és erdőrészek csak részben érintik a lehatárolt kezelési egységet):

Kezelési egység kódja	Kezelési egység megnevezése	Területe (ha)	Érintett helyrajzi számok	Érintett erdőrészek
KE-1	gyepek, erdők és cserjések mozaikja	823,70	<u>Domaháza:</u> 03/2a (*), 03/2b, 03/2c, 03/2d, 03/3a, 03/3b, 03/3c (*), 03/3d (*), 03/3f, 03/4a, 03/4b (*), 03/4c (*), 03/4d (*), 03/4f, 03/5a, 03/5b, 03/5c, 03/5d, 03/5f, 03/6a, 03/6b, 03/7a, 03/7b, 03/7c, 04, 05a (*), 05b, 05c, 05d, 05f, 05g, 06, 07/1a, 07/1b, 07/1c, 07/3, 07/4, 07/5, 07/6, 07/7, 07/8a, 07/8b, 07/9a, 07/9b, 07/10, 08/3, 08/5, 08/6, 08/7, 08/8, 08/9, 08/10, 08/11a (*), 08/11b, 08/12c (*), 08/13, 08/14, 09 (*), 010 (*), 013/1, 013/2, 013/3, 013/4a, 013/4b, 013/5, 013/6, 014, 015/1a (*), 015/1c, 015/1d, 015/1f, 015/1g, 015/1h, 015/1j, 015/1k, 015/1l, 015/1m, 016, 017, 018/1a, 018/1b, 018/1c, 018/1d, 018/1f, 018/2a, 018/2b, 019, 020/1a, 020/1b, 020/1c, 020/1d, 020/1f, 020/1g, 020/1h, 020/1j, 020/2a, 020/2b, 020/2c, 020/2d, 020/2f, 020/2g, 020/3a, 020/3b, 021, 022/1a, 022/1b (*), 022/2a, 022/2b, 022/2c, 022/2d, 022/2f, 022/2g, 022/2h (*), 022/2k, 022/2l, 022/2m, 022/2n, 022/2p, 022/2r, 022/2s, 023, 024a, 024b, 024c, 025, 026/1, 026/2, 026/5a, 026/5b, 026/5c, 026/5d (*), 027 (*), 028/1, 028/3, 028/4, 028/5 (*), 028/6 (*), 028/7 (*), 029 (*), 030/2, 030/3, 030/4a (*), 030/4c, 030/4d (*), 030/5 (*), 030/8a, 030/8b, 030/8c, 031 (*), 032/10, 032/11, 032/12, 032/13a (*), 032/13b (*), 032/14a, 032/14c, 032/15b, 032/16b, 032/17a (*), 032/17b, 032/3, 032/4, 032/6, 032/7, 032/8, 032/9a (*), 032/9b, 033 (*), 034/1a, 034/1b, 034/1c, 034/1d, 034/1f, 034/1g, 034/1h, 034/1j, 034/1k, 034/3a,	<u>Domaháza:</u> 1D (*), 2A (*), 4A (*), 4B (*), 4C (*), 4D (*), 4E (*), 4F (*), 4G, 4H1 (*), 4H2 (*), 4J (*), 28A1 (*), 28A2, 28D, 28F, 28H, 28J, 28K, 28M, 28N, 28O, 28P, 28R, 28U, 28V, 29A, 29B, 29C, 29D, 29E, 29F, 29G, 29H, 29I, 29J, 29K, 29M, 29N, 29O, 29P, 29S, 30A, 30B, 30C, 30D, 30E, 30G, 30H, 30I, 31A, 31B, 31C, 31D, 32A, 32B, 32C, 32D, 32F, 32, 33A, 33B, 33C, 33D, 33E1, 33E2, 33F, 33G, 33H, 33I, 33K, 33L, 33M, 33N1, 33N2, 33P, 33S, 33T, 33U (*), 35A (*), 35J3, 36A, 39A (*), 39H, 39L (*), 39N, 51B, 52A, 101A

		034/3b, 034/4, 034/5, 034/6, 034/7, 034/8, 036/1 (*), 036/2 (*), 037 (*), 038 (*), 039, 040a, 040b, 040c, 040d, 040f, 040g, 040h, 040j, 040k, 040l, 041, 042/10, 042/11, 042/13, 042/14, 042/15, 042/16, 042/17, 042/18, 042/19, 042/20, 042/21, 042/22, 042/23, 042/24, 042/25, 042/26, 042/4, 042/7a, 042/7b, 042/7c, 042/7d, 042/7f, 042/7g, 042/7h, 042/7j, 042/7k, 042/8, 045, 049 (*), 046/1a, 046/1b, 046/2, 046/4a, 046/4b, 046/5a (*), 046/5b, 046/6b, 047/10, 047/11h, 047/12m, 047/13, 047/14, 047/15, 047/16, 047/17, 047/18a, 047/18b, 047/19a, 047/19b, 047/19c, 047/19d, 047/2a, 047/20, 047/21a (*), 047/21b, 047/22a, 047/22b, 047/23a, 047/23b, 047/24a, 047/24b, 047/25a, 047/25b, 047/25c, 047/26a, 047/26c, 047/4, 047/5, 047/6, 047/7, 047/8, 048/10a, 048/10b, 048/11, 048/12, 048/13a, 048/13b, 048/15a, 048/15b, 048/16a, 048/16b, 048/17a, 048/17b, 048/18a, 048/18b, 048/19a, 048/19b, 048/2, 048/20 (*), 048/21 (*), 048/22, 048/23, 048/24, 048/25, 048/26, 048/27a, 048/27b, 048/4a, 048/4b, 048/4c, 048/4d, 048/6a, 048/6b, 048/6c, 048/8, 048/9, 050/2, 050/3b (*), 051/10, 051/12a (*), 051/12b, 051/13a, 051/13b, 051/14a, 051/14b, 051/15a, 051/15b, 051/16a, 051/16b, 051/17a, 051/17b, 051/18a, 051/18b, 051/19a, 051/19b, 051/2a, 051/20a, 051/20b, 051/21a (*), 051/21b, 051/22a, 051/22b, 051/23a, 051/23b, 051/24a (*), 051/24b, 051/24f (*), 051/24g, 051/26, 051/3, 051/5, 051/6, 051/7r, 051/8, 052 (*), 053 (*), 054a (*), 054b (*), 054c (*), 054d (*), 054f, 054g, 054h, 054j, 054k, 054l, 054m, 054n (*), 054r, 054s (*), 054t, 054v, 054/9f,	
--	--	--	--

			055/1 (*), 055/4 (*), 055/10a, 055/10b (*), 055/10c (*), 055/11a, 055/11b, 055/2c (*), 055/2d, 055/4, 055/5, 055/6, 055/7, 055/8, 055/9, 055/11a (*), 056 (*), 057 (*), 058 (*), 059 (*), 060/1a, 060/1c, 060/1d, 060/1f (*), 061 (*), 062a, 062b, 062c, 062d, 062f, 062g, 063, 071/5 (*), 078/1 (*), 078/2, 080a, 080b, 083/3a (*), 083/3b, 083/3c (*), 083/3d, 083/3f, 097/8 (*)	
KE-2	völgyalji üde élőhelyek	127,72	<u>Domaháza:</u> 03/2a (*), 03/2f, 03/3c (*), 03/3d (*), 03/4b (*), 03/8, 03/9, 05a (*), 08/11a (*), 09 (*), 010, 011/1, 011/3, 011/4, 012, 015/1a (*), 015/1b, 015/1n, 018/1g, 018/2c, 022/1b (*), 022/1c, 022/2h (*), 022/2j, 026/4, 026/5d (*), 027 (*), 028/5 (*), 028/6 (*), 028/7 (*), 029 (*), 030/4a (*), 030/4b, 030/4d (*), 030/5 (*), 030/6, 030/7a, 030/7b, 031 (*), 032/1a, 032/13a (*), 032/13b (*), 032/14b, 032/15a, 032/16a, 032/17a (*), 032/9a (*), 033 (*), 035/1a, 035/1b, 035/1c, 035/1d, 035/1f, 035/4, 035/5, 035/6, 035/7, 036/1 (*), 036/2 (*), 036/3a, 036/3b, 037 (*), 038 (*), 046/5a (*), 046/6a, 047/19f, 047/2b, 047/21a (*), 047/26b, 048/17b (*), 048/18b (*), 048/19b (*), 048/20 (*), 048/21 (*), 049 (*), 050/3a, 050/3b (*), 050/4a, 050/4b, 050/5, 051/12a (*), 051/2b, 051/21a (*), 051/24a (*), 051/24c, 051/24d, 051/24f (*), 051/25, 052 (*), 053 (*), 054a (*), 054b (*), 054c (*), 054d (*), 054n (*), 054p, 054s (*) 055/2a, 055/2b, 055/2c (*), 056 (*), 058 (*), 059 (*), 060/1b, 061 (*), 071/2a, 071/2b, 071/5 (*), 072, 073, 081, 082/1, 082/2, 082/3, 083/3a (*), 085, 086, 088, 092, 093/1a, 093/1b, 093/2a, 093/2b, 095/1a, 095/1b, 095/2a, 095/2b, 096, 097/7, 097/8 (*), 098, 0185/1a, 0185/1b, 0185/2, 0185/3,	Domaháza: 2B (*), 28C (*), 33U (*), Hangony: 15C (*), 16G (*)

			0185/4, 0185/5, 0185/6, 0186, 0187/1, 0187/2, 0187/3, 0187/4, 0187/5, 0187/6, 0188, 0189 <u>Hangony:</u> 045/1, 080/1, 080/2, 089 (*), 090/10b (*), 090/10c (*), 090/15a (*), 090/26 (*), 090/28 (*), 090/29, 090/30, 090/31, 090/32, 090/33, 090/34 (*), 090/38, 090/44 (*) <u>Kissikátor:</u> 020/1, 020/4a, 020/4b, 020/4c, 020/5a, 020/5b, 020/5c, 020/5d, 020/6a, 020/6b, 020/7a, 020/7b, 020/8a, 020/8b, 020/9a, 020/9b, 020/10a, 020/10b, 020/11a, 020/11b, 020/11c, 020/11d, 020/12, 020/13a, 020/13b, 020/13c, 020/13d, 020/14a, 020/14b, 020/14c, 020/14d, 021a, 021b	
KE-3	őshonos erdőtömbök	219,56	<u>Domaháza:</u> 03/4c (*), 03/4d (*), 08/11a (*), 08/12c (*), 054a (*), 055/1 (*), 055/4 (*), 055/10b (*), 055/10c (*), 055/11a (*), 056 (*), 057 (*), 060/1f (*), 078/1 (*), 083/3a (*), 083/3c (*) <u>Hangony:</u> 089 (*), 090/8, 090/9, 090/10a, 090/10b (*), 090/15a (*), 090/17, 090/26 (*), 090/27, 090/28 (*), 090/34 (*), 090/44 (*)	<u>Domaháza:</u> 1D (*), 1E, 1F, 4A (*), 4B (*), 4C (*), 4D (*), 4E (*), 4F (*), 4H1 (*), 28A1 (*), 28B1, 28B2, 28C (*), 28E, 28I, 28L, 39A (*), 35A (*), 39I, 39J, 39K, 39L (*), 39M <u>Hangony:</u> 14B, 14C, 14D, 14E, 14F, 14G, 14H, 14I (*), 14J (*), 15A, 15B, 15C (*), 15D, 15E, 15F, 15G, 16A, 16B, 16C, 16D, 16E, 16F, 16G (*), 54A, 54B, 54C

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

3.3.1. Agrártámogatások

A tervezési terület egésze a kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területbe tartozik, tehát a tervezési területre alapvetően a 275/2004 (X.8.) Kormányrendelet az irányadó. A fent hivatkozott Natura 2000 területeken belül országos jelentőségű védett természeti területeknek minősülnek a pontosan megjelenő *ex lege* lápok, melyekre a természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény vonatkozik. Ezeken kívül országos és helyi jelentőségű természetvédelmi területet nem érint a tervezési terület.

A tervezési területen dominál a magántulajdon, a kis – közepes birtokméretek a jellemzőek. A támogatási célprogramok tekintetében a magántulajdonosi struktúra (magánterületek) kedvezőnek tekinthető.

3.3.1.1 Jelenleg működő agrártámogatási rendszer

A tervezési terület jelentős része mezőgazdasági hasznosítás (legelőgazdálkodás) alatt áll. A nagy gyepterületekből általában csak a mélyebb fekvésű mocsarak és a kisebb erdősült/cserjés foltok nem támogathatóak (www.mepar.hu). Az elérhető (lehívható) támogatásokat a földtulajdonosok és a területhasználók jelenleg is felhasználják, elsősorban a földalapú támogatások tekintetében. A Natura 2000 gyepekre meghatározott kompenzációs támogatást a gazdálkodóknak csak egy része veszi fel. Megjegyzendő, hogy a Natura 2000 gyepterületre vonatkozó kötelező földhasznosítási előírásokat nem teljes körűen tartják be a gazdálkodók (pl. nem küldik meg a kaszálásbejelentőket, nem hagyják vissza kaszátlan sávokat, nem használnak vadriasztó láncot).

Az erdőterületek magántulajdonban vannak, így a Natura 2000 erdőkompenzációhoz hozzá tudnak férni a bejelentett erdőgazdálkodók, amivel jellemzően élnek is.

Az Európai Mezőgazdasági Garancia Alapból finanszírozott minden hasznosított mezőgazdasági terület jogosult az egységes területalapú támogatásra. A hasznosított mezőgazdasági terület hazánkban a művelt szántó és gyepterületekre vonatkozik, melyek a MePAR rendszerben támogatható területként vannak nyilvántartva. Az egységes területalapú támogatás (Single Area Payment Scheme – SAPS) feltétele a terület művelésben tartása, valamint a „kölsönös megfeleltetés” (KM) rendszerének betartása.

A gazdálkodó által az összes bejelentett területet helyes mezőgazdasági és környezeti állapotban kell tartani. A helyes mezőgazdasági és környezeti állapot előírásainak teljesítését a Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal (MVH) külön megállapodás alapján az illetékes szakhatóságok bevonásával térinformatikai módszerekkel, illetve helyszíni ellenőrzés során végzi.

Az Unió csatlakozást követően hazánk támogatási rendszere a többi tagállaméhoz harmonizáltan alakult ki. Ez vonatkozik az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekre is. Az alábbiakban az egységes területalapú támogatáson (23/2013. (IV.09.) VM rendelet) felül a mező- és erdőgazdálkodás során igénybe vehető kompenzációs jellegű kifizetéseket, illetve a környezet- és természetvédelmi célú mező- és erdőgazdálkodási támogatásokat soroljuk fel.

Kötelező földhasználati előírások ellenértékeként igényelhető kompenzációs jellegű kifizetések:

- Tekintettel arra, hogy a 269/2007. (X. 18.) Korm. rendelet alapján földhasználati előírások vannak hatályban a gyepterületekre vonatkozóan, a 128/2007. (X.31.) FVM rendelet alapján a Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz területalapú, kompenzációs támogatás vehető igénybe, melynek értéke jelenleg 38 EUR/ha évente. A Natura 2000 gyepekre vonatkozó földhasználati szabályok betartása független attól, hogy a gazdálkodó igényelte-e a támogatást.
- Ehhez hasonlóan, a Natura 2000 irányelveket érvényre juttató jogszabályok végrehajtásával érintett, az Országos Erdőállomány Adattárban nyilvántartott erdőrészlet területén felmerülő költségek és jövedelem kiesés ellentételezése céljából a 41/2012 (IV. 27.) VM rendelet alapján a magánkézben lévő, Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz kompenzációs támogatás igényelhető, mely az erdő természetességétől, a faállomány korától és összetételétől függően évente 40-230 EUR/ha lehet.

Önkéntesen vállalt előírások nyomán igényelhető mező- és erdőgazdálkodási támogatások:

- Az agrár-környezetgazdálkodási célprogramok közül az ország egész területén (a támogatható területeken) igénybe vehető horizontális szántóföldi, gyepgazdálkodási és ültetvény célprogramok érhetők el a 61/2009. (V.14.) FVM rendelet jelenleg hatályos rendelkezései alapján.

- Az erdőterületekre vonatkozóan az erdő-környezetvédelmi célprogramok kifizetései vehetők igénybe a 124/2009. (IX.24.) FVM rendelet alapján.
- Kedvezőtlen Adottságú Területek támogatása (25/2007. (IV.17.) FVM rendelet). Ez az intézkedés támogatási lehetőséget biztosít a kedvezőtlen természeti adottságokkal rendelkező területeken gazdálkodók részére az 1257/1999/EK tanácsi rendeletének 19-20. cikkelyei alapján. A kedvezőtlen adottságú területek (KAT) támogatásának célja a fenti rendelet 19. cikkében, valamint 20. cikkében meghatározott, a gazdálkodás eredményességét kedvezőtlenül befolyásoló gazdasági, társadalmi és természeti tényezők hatásainak részbeni kompenzációja. A KAT támogatás a Natura 2000 támogatással együtt igényelhető.

Nem termelő mezőgazdasági beruházások:

- A 33/2008. (III.27.) FVM rendelet alapján támogatás vehető igénybe olyan földhasználati intézkedésekre, amelyek gazdálkodáshoz közvetlenül nem kapcsolódnak, ugyanakkor a vidéki táj értékeinek, állat- és növényvilágának fennmaradását szolgálják, ez által növelik a Natura 2000 területek közjóléti értékét, illetve hozzájárulnak a környezetgazdálkodási célok teljesítéséhez.

3.3.1.2 Javasolt agrártámogatási rendszer

A jelenleg is elérhető támogatási programokkal a terület fenntartó kezelése elvileg megvalósítható (lásd Natura 2000 gyepterületekre vonatkozó kötelező földhasznosítási előírások). Mivel a távlati természetvédelmi célként fogalmaztuk meg a facsoportok, fasorok felújítását, fejlesztését, így ez mindenképp nevesítendő a jövőbeli agrár-erdészeti támogatási rendszerekben.

A tervezési terület vonatkozásában azt is figyelembe kell venni, hogy nem maga a legelő állatállomány mérete a kulcstényező a legeltetési rendszer értékelésekor (lásd túllegeltetés – alul hasznosítás), hanem az időjárástól függően a rétek és legelőterületek „minősége” (pl. a kaszálék és fűhozam mennyisége). Az adaptív kezelési igényeket figyelembe véve, nem javasolt konkrét legeltetési sűrűsége (állategység / ha) vonatkozó előírás-javaslatok megtevése.

3.3.2. *Pályázatok*

A tervezési terület vonatkozásában speciális közösségi jelentőségű élőhelyekkel és fajokkal kapcsolatos természetvédelmi pályázat nem tervezett a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság gesztorságában. Ennek oka elsősorban a BNPI saját vagyonkezelésben levő területeinek hiánya.

A tervezési területet is érintő „*Határmenti dombvidéki tájak természetvédelmi kezelését megalapozó biotikai kutatások*” (2013-2014. Projekt kódja: HUSK/1101/2.2.1/0156.) pályázat keretében kutatásokat valósított meg a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság a tervezési területen. Ennek fő célja a közösségi jelentőségű és védett fajok térképezése, az alul kutatott területegység alapállapot-felmérése.

3.3.3. *Egyéb*

A fent listázott tervezési kereteken és lehetőségeken túl egyéb javaslat nem fogalmazható meg.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. *Felhasznált kommunikációs eszközök*

A tervezési folyamat során a Bükki Nemzeti Park Igazgatóság honlapján folyamatosan frissülő tematikus aloldalt alakítottunk ki, ahol a területekkel kapcsolatos alapinformációk mellett a (véleményezhető) egyeztetési tervdokumentációt is elérhetővé tettük pdf formátumban:

<http://bnpi.hu/naturaterv>

Eszköz típus	Alkalmazott dokumentáció	Mutatók	Időpont
Érintettek levélben és/vagy e-mailben történő megkeresése és tájékoztatása	BNPI Iktatórendszer (ügyiratszám), feladást igazoló szelvényről másolat, e-mail visszaigazoló tértivevény	Üisz: 34-8/1/2014. 70 levél kiküldése érintetteknek + e-mail (ismert címek esetén)	2014.01.22.
Terepbejárás	Terepi jegyzőkönyv, résztvevők száma, fotódokumentáció	Üisz: 34-8/2/2014. hitelesített jegyzőkönyv résztvevők száma: 26 fő (tulajdonos – 21 fő; hatóság – 2 fő; BNPI – 3 fő)	2014.01.30.
Nyomtatott tájékoztató	A BNPI elkészített egy Natura 2000 dossziét, mely a tervezéssel és a Natura 2000 területekkel kapcsolatban számos információval látja el a célzott érintettek körét (elsősorban: gazdálkodók, földhasználók). A dossziéba elhelyeztük a hatályos Natura 2000 gyepterület és erdőterület rendeltetését, kaszálási bejelentőket).	A fórumon a jelenlevőknek átadott dossziék száma	2014.08.19.
Fórum (összes érintett)	Jelenléti ív, emlékeztető, fotódokumentáció	Üisz: 34-8/11/2014. emlékeztető	2014.08.19.
Önkormányzati közzététel	Igazolás az önkormányzat részéről	Üisz: 34-8/10/2014. megküldött tértivevények	2013.08.11.
Honlap	Elérhetősége, adatfeltöltés dátuma	www.bnpi.hu/naturaterv	2013.07.05.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

Célcsoport	Szervezetek, képviselő
Gazdálkodók, területhasználók (mezőgazdaság)	Magántulajdonosok (5 ha-nál nagyobb érintettség; 49)
Erdőgazdálkodók	Magán erdőgazdálkodók, Domaházi Erdőbirtokossági Társulat (3)
Vadgazdálkodók	650110 sz. Hangonyi Zöldmező Vadásztársaság
Vízgazdálkodók	Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság
Egyéb kezelők, szolgáltatók	TIGÁZ-DSO Zrt., ÉMÁSZ Hálózati Kft., Földmérési és Távérzékelési Intézet
Önkormányzatok	Domaháza, Hangony és Kissikátor község önkormányzata
Hatóságok	nevesítve: - Észak-magyarországi Környezetvédelmi, Természetvédelmi és Vízügyi Felügyelőség, - Észak-magyarországi Vízügyi Hatóság - Heves megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága - Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Földművelésügyi Igazgatósága - Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatóság - Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Kormányhiva-

	tal Földhivatala • Ózdi Járási Hivatal Járási Földhivatala • Nemzeti Környezetügyi Intézet Észak-magyarországi Kirendeltsége
Civil szervezetek, közttestületek	• Magyar Madártani és Természetvédelmi Egyesület • Nemzeti Agrárkamara Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Igazgatósága
Helyi lakosság	Az érintett település lakosai

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Az Észak-magyarországi Vízügyi Igazgatóság a É2014-170/006/2014. ügyiratszámú levelében jelezte, melyek azok a jogszabályokban foglalt fenntartási kötelezettségek, melyeket a tervezési területen található Hangony-, Tóvölgy- és Telekes-patak tekintetében a tervben szerepeltetni szükséges (BNPI ikt. szám: 34-8/13/2014.). A tervkészítő a KE-2 egység vonatkozásában a „(c) *Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok*” pontnál feltüntette a meder és parti sáv kezelésére vonatkozó jogszabályi hivatkozásokat. A tervben egy új fejezetben megjelent egy jogszabályi gyűjtemény is, ahol ugyanezen jogszabályok listázására is sor került.

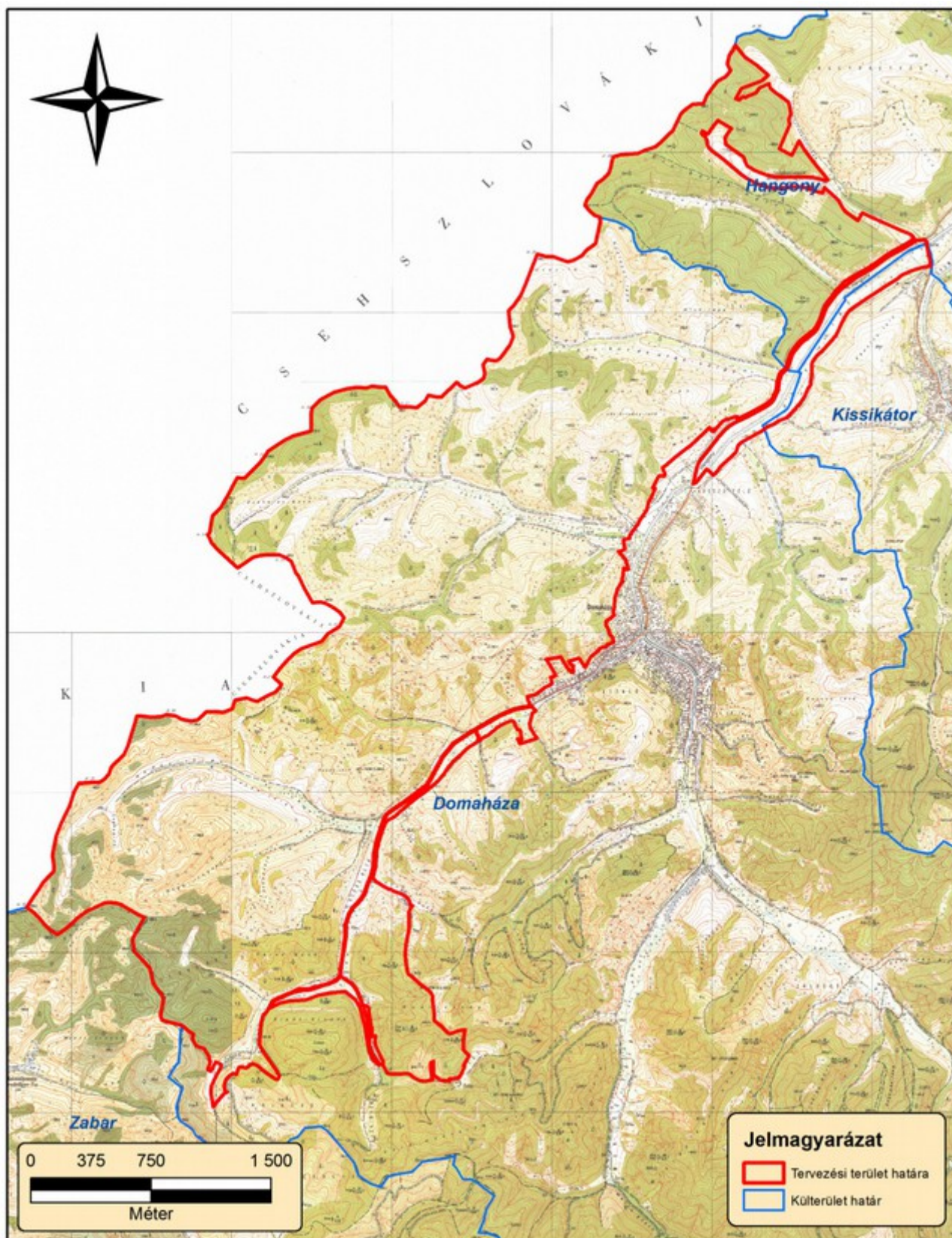
A vízügyi kezelővel szakági megbeszélést is folytattunk Miskolcon 2014. 04. 03-án (BNPI ikt. Szám: 31-21/2/2014.). A megbeszélés a tervek készítésének menetét rögzítettük (pl. tervek véleményezésének ütemezése) és minden víztesttel rendelkező Natura 2000 terület terve esetében terület-specifikus kezelői észrevételeket kért a tervkészítő a vízgazdálkodótól (a vonatkozó jogszabályokon túl, az adott víztest kezelésére, fejlesztésére vonatkozó információkat is beleértve).

A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatósága BOF/01/403-4/2014. ügyiratszámán jelezte, hogy a megküldött tervdokumentációval kapcsolatban talajvédelmi kifogást nem emel.

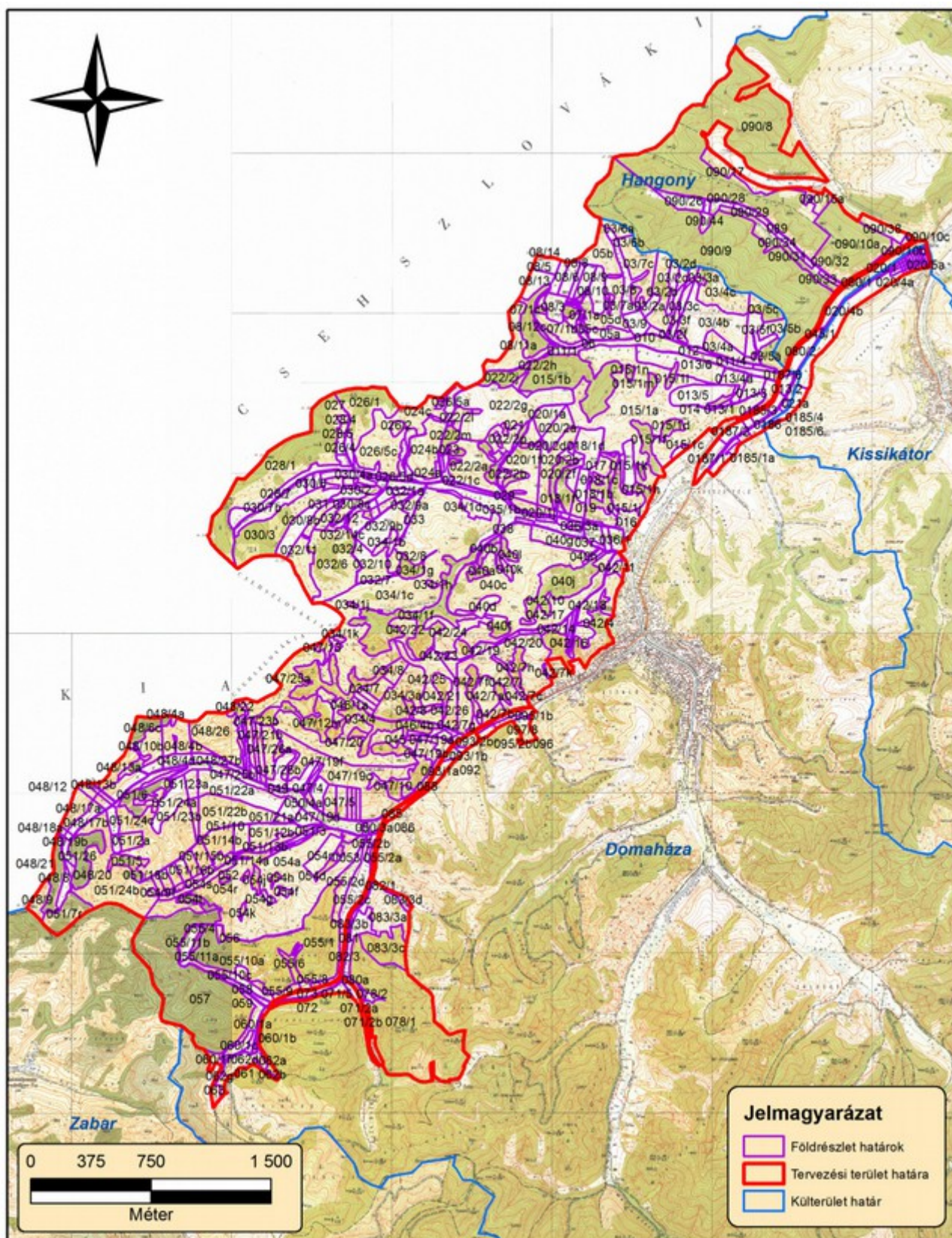
További érintettektől (magántulajdonosok, területkezelők, önkormányzatok, hatóságok, civil szervezetek) írásos véleményt a tervdokumentációval kapcsolatban nem kaptunk.

4. Térképek

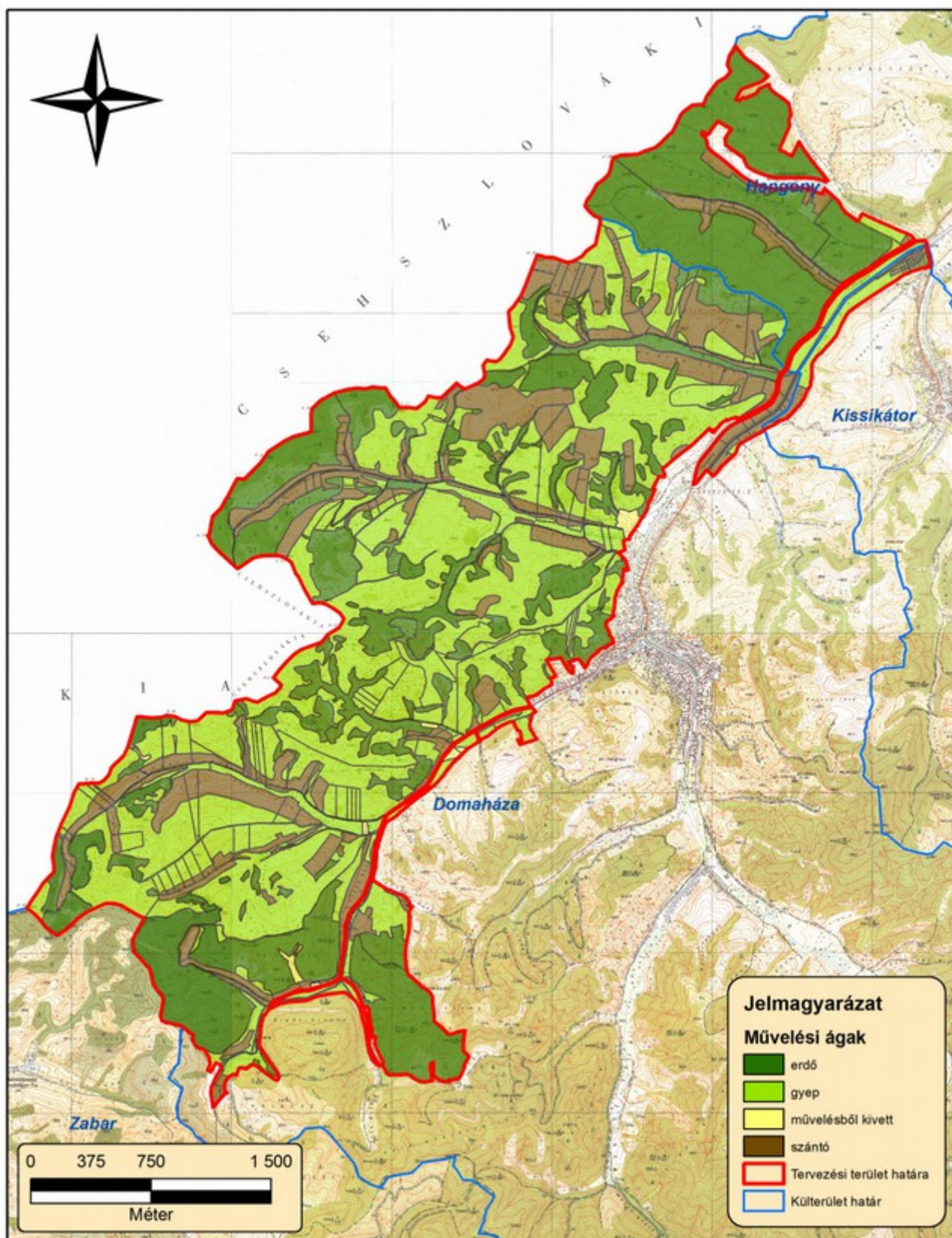
- 1) A tervezési terület áttekintő térképe
- 2) A tervezési terület ingatlannyilvántási térképe
- 3) A tervezési terület művelési ág megosztási térképe
- 4) A tervezési terület erdészeti térképe
- 5) Az országos ökológiai hálózat térképe
- 6) A tervezési terület élőhelytérképe
- 7) A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura) élőhelytérképe

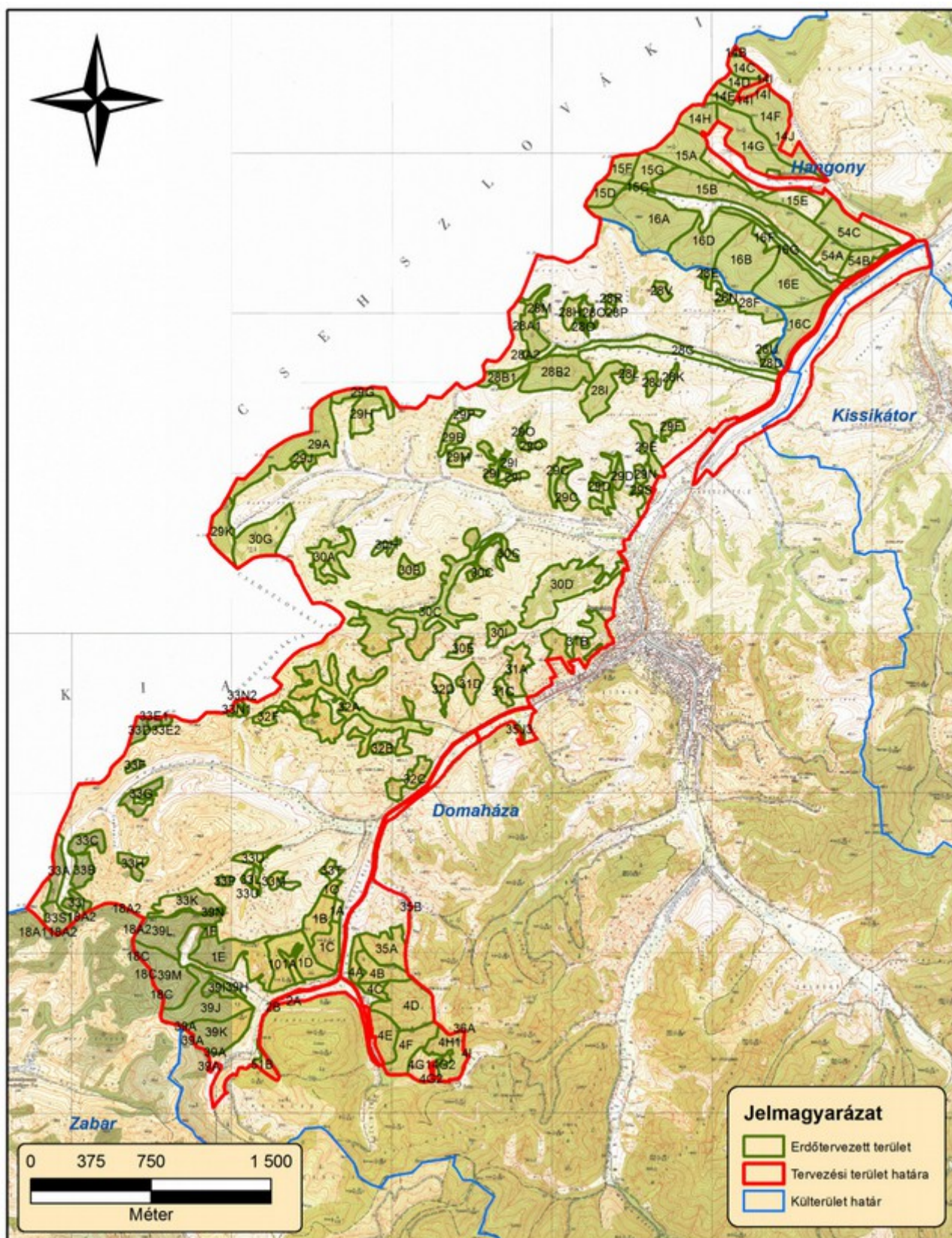
1. ábra: A tervezési terület áttekintő térképe (2014)

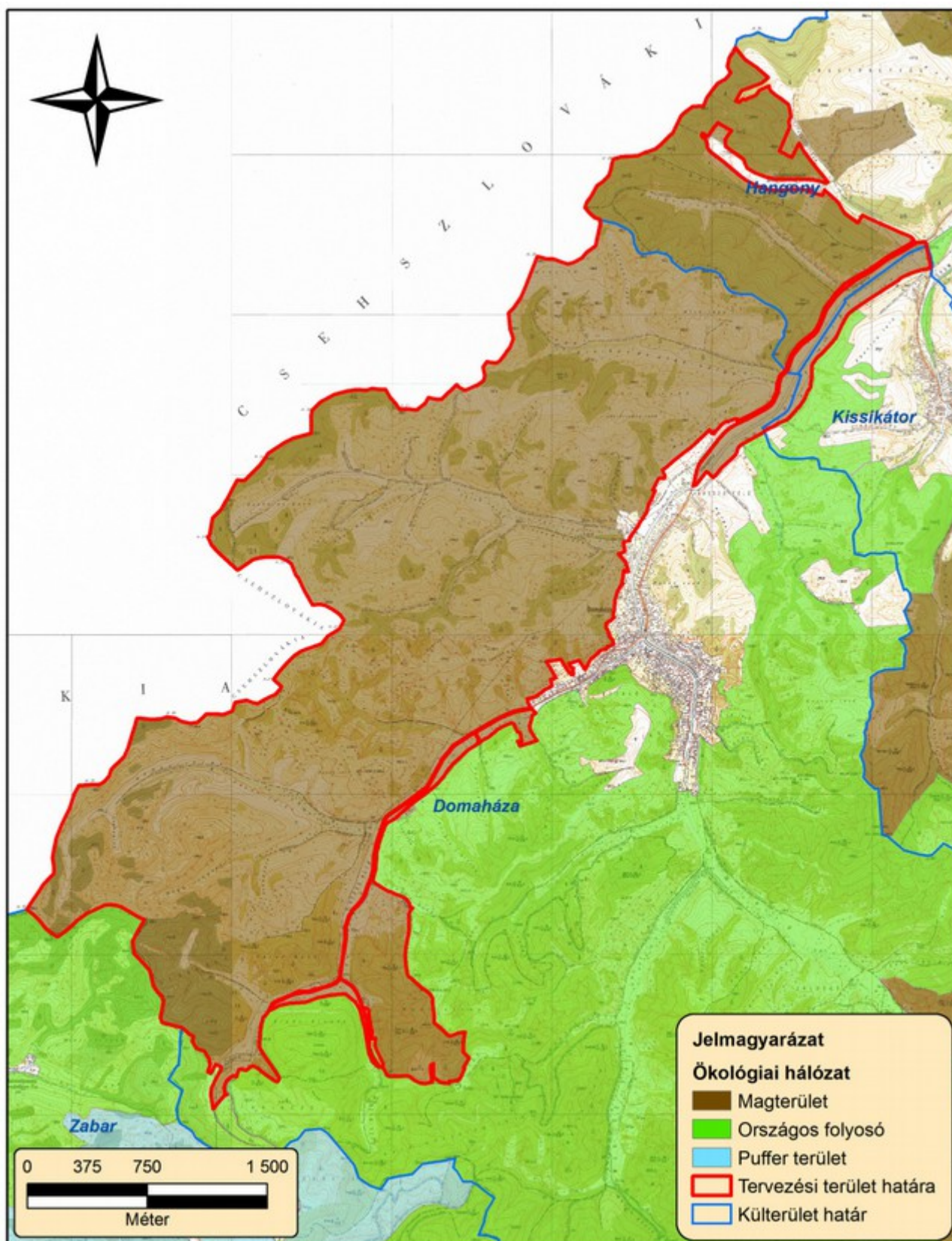
2. ábra: A tervezési terület ingatlannyilvántási térképe (2014)

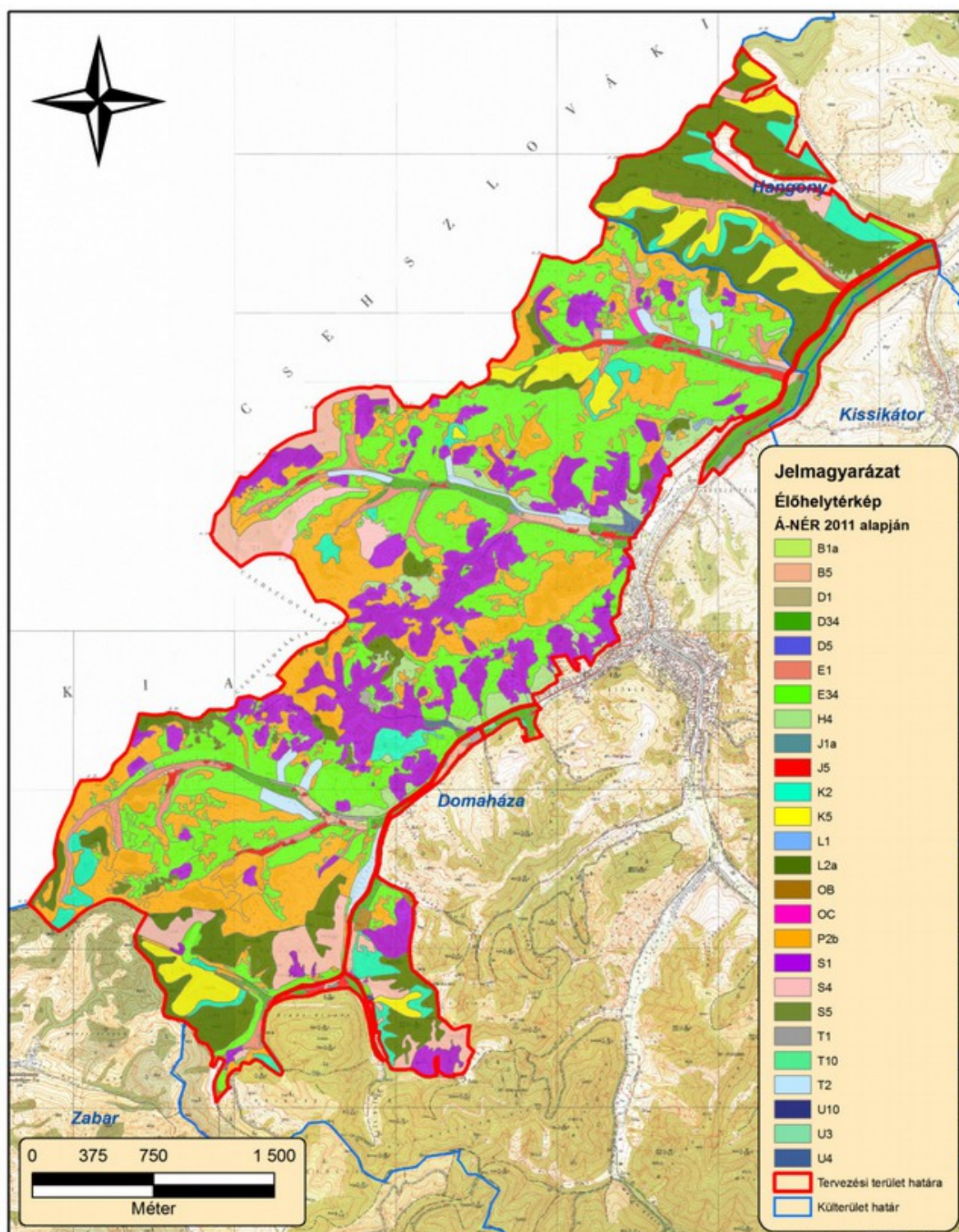
3. ábra: A tervezési terület művelési ág megosztási térképe (2014)

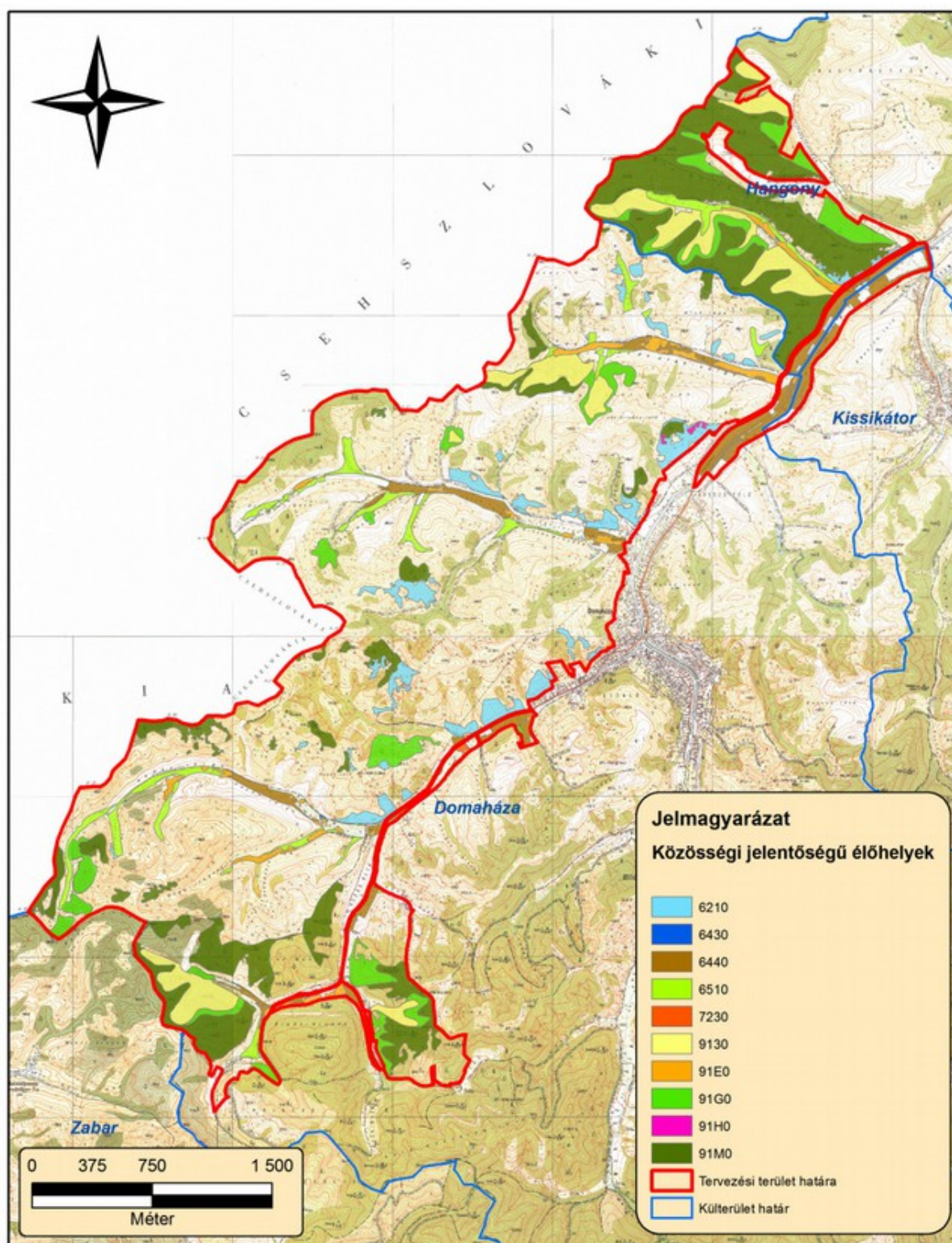
4. ábra: A tervezési terület erdészeti térképe (2014)

5. ábra: Az országos ökológiai hálózat térképe (2014)

6. ábra: A tervezési terület élőhelytérképe. (2014) (B1a - Nem tűzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások; B5 - Nem zsombékoló magassásrétek; D1 - Láp rétek; D34 - Mocsárrétek; D5 - Pataparti és lápi magaskórósok; E1 - Franciaperjés rétek; E34 - Hegy-dombvidéki sovány gyepek; H4 - Fél-száraz irtásrétek, száraz magaskórósok és erdőssztyeprétek, J1a - Fűzlápok; J5 - Égerligetek; K2 - Gyertyános-kocsánytalan tölgyesek; K5 - Bükkösök; L1 - Mész- és melegkedvelő tölgyesek; L2a - Cseres-kocsánytalan tölgyesek; OB - Jellegtelen üde gyepek és magaskórósok; OC - Jellegtelen száraz- vagy fél-száraz gyepek és magaskórósok; P2b - Galagonyás-kökényes-borókás cserjések; S1 - Ültetett akácok; S4 - Ültetett erdei- és feketefenyvesek; S5 - Egyéb ültetett tájidegen fenyvesek; T1 - Egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák; T2 - Élő, intenzív szántóföldi kultúrák; T10 - Fialat parlag és ugar; U3 - Falvak; U4 - Telephelyek, roncsterületek; U10 - Tanyák, családi gazdaságok)

7. ábra: A tervezési terület közösségi jelentőségű (Natura) élőhelytérképe). (2014) (6210 - Meszes alapkőzetű fűltermészetes száraz gyepek és cserjésedett változataik (*Festuco-Brometalia*); 6430 - Síkságok és a hegyvidéktől a magashégyiségig tartó szintek hidrofil magaskórós szegélytársulásai; 6440 - *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei; 6510 - Sík- és dombvidéki kaszálórétek (*Alopecurus pratensis*, *Sanguisorba officinalis*); 7230 - Mészkevelő üde láp- és sásrétek; 9130 - Szubmontán és montán bükkösök (*Asperulo-Fagetum*); 91E0 - Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*); 91G0 - Pannon gyertyános-tölgyesek *Quercus petraea*-val és *Carpinus betulus*-szal; 91H0 - Pannon molyhos tölgyesek *Quercus pubescens*-szel; 91M0 - Pannon cseres-tölgyesek)

5. Fotódokumentáció

1. kép: Szubmontán bükkös (Domaháza)

2. kép: Cseres-tölgyes (Domaháza)

3. kép: Erodált legelőterület (Domaháza)

4. kép: A domaházi Répás-völgy üde élőhelyei

5. kép: Fűzliget, magaskórós szegéllyel

6. kép: Talajerosió nyomai a legelőterületen